

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Bakalářská práce

2022

Lucie Čermáková

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra sociologie

Vliv adopce na vztahy v období mladé dospělosti

Bakalářská práce

Autor: Lucie Čermáková
Studijní program: B6703 Sociologie
Studijní obor: Sociologie obecná a empirická
Forma studia: prezenční
Vedoucí práce: Mgr. Lucie Cviklová, M.A., Ph.D.

Hradec Králové, 2022

Zadání bakalářské práce

Autor: Lucie Čermáková
Studium: F18BP0197
Studijní program: B6703 Sociologie
Studijní obor: Sociologie obecná a empirická
Název bakalářské práce: **Vliv adopce na vztahy v období mladé dospělosti**
Název bakalářské práce AJ: Influence of Adoption on Relationships in Young Adulthood

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Námětem bakalářské práce je mladá dospělost adoptovaných, konkrétně mě zajímá subjektivní prožívání a dopady osvojení v životě adoptovaných mladých dospělých (v oblasti kvality života, vztahů, rodiny, profese aj.). Nejprve představím problematiku adopce v ČR, podmínky a její průběh. Podívám se na to, kdo nejčastěji adoptuje a jaké děti jdou k adopci a jejich životní trajektorie. Ve výzkumné části představím výsledky rozhovorů s mladými dospělými (20 až 35 let), kteří prošli adopcí. Hlavními tématy budou jejich partnerské vztahy, vztahy s biologickou i adoptivní rodinou a případně i další aktuální témata typická pro tuto věkovou kohortu.

Archer, C. 2001. *Dítě v náhradní rodině*. Praha: Portál.

Běhounková, L. 2012. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. [cit. 30. 4. 2020]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/pracoviste_pro_certifikace/Fenomén_odchodu.pdf

Bowlby, J. 2010. *Vazba: Teorie kvality raných vztahů mezi matkou a dítětem*. Praha: Portál.

Hendl, J. 2005. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál.

Child Welfare Information Gateway. 2013. *Impact of adoption on adopted persons*. Washington, DC: U.S. Department of Health and Human Services, Children's Bureau. [cit. 30. 4. 2020] Dostupné z: https://www.childwelfare.gov/pubpdfs/f_adimpact.pdf

Kohoutová, A., P., Daňšová, L., Lacinová. 2019. "Partnerské strachy v období mladé dospělosti." *E-psychologie*. Praha: Českomoravská psychologická společnost 13 (4): 37-56. <https://doi.org/10.29364/epsy.358>

Lacinová, L. S. Ježek, P. Macek (eds.). 2016. *Cesty do dospělosti: psychologické a sociální charakteristiky dnešních dvacátníků*. Brno: MUNI Press.

Lacinová, L., P., Macek. 2006. *Vztahy v dospívání*. Brno: Barister.

Matějček, Z., Z. Dytrych. 1999. *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. Praha: Grada.

Miovský, M. (ed). 2003. *Příručka k provádění výběru metodou sněhové koule (Snowball Sampling)*. Praha: Úřad vlády České republiky.

Plaňava, I. 2000. *Manželství a rodiny*. Brno: Doplněk.

Rambousková, P. 2013. *Začlenění adoptovaného dítěte do rodiny*. [online]. Praha: Univerzita Karlova. [cit. 30. 4. 2020]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/120117752>

Plomin, R. 2020. *Kód života aneb jak z nás DNA dělá to, kým jsme*. Brno: Jan Melvil Publishing.

Richerová, C. 2001. *Dítě v náhradní rodině : nejčastější problémy při výchově mladších dětí v náhradní rodině*. Praha: Portál.

Sobotková, I. 2001. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál.

Svoboda, K. 2014. *Rodičovství, osvojení a výživné po rekodifikaci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer.

Škoviera, A. 2007. *Dilema náhradní výchovy*. Praha: Portál.

Zezulová, D. 2012. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál.

Garantující pracoviště: Katedra sociologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Lucie Cviklová, M.A., Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 22.8.2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala (pod vedením Mgr. Lucie Cviklové, M.A., Ph.D.) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 02. 05. 2022

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí práce Mgr. Lucii Cviklové, M.A., Ph.D. za cenné rady, věcné připomínky, trpělivost a ochotu při zpracování práce.

Dále bych tímto chtěla vyjádřit poděkování všem respondentům, za jejich velký přínos pro výzkumnou část této bakalářské práce. V neposlední řadě patří obrovské poděkování mé rodině a blízkým za jejich trpělivost a podporu.

Anotace

ČERMÁKOVÁ, L. 2022. *Vliv adopce na vztahy v období mladé dospělosti*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 61 s. Bakalářské práce.

Tato bakalářská práce se zaměřuje na téma mladá dospělost adoptovaných. Konkrétně na subjektivní prožívání adopce a dopady osvojení v životě adoptovaných mladých dospělých. Práce se dělí do dvou částí. První, teoretická část v jednotlivých kapitolách popisuje témata jako například: rodina a význam rodiny pro dítě, náhradní rodinná péče a její formy, přibližuje základní informace o adopci a procesu. Dále se práce zabývá adaptací jedince do rodiny a vztahy adoptovaného s rodiči. Závěrečná kapitola je věnována mladé dospělosti ve věku 20-35 let. Druhá, praktická část představuje problematiku adopce z pohledu adoptovaného mladého dospělého. Snaží se zachytit subjektivní prožívání těchto zkušeností a jaký měla dopad na kvalitu života jedince. Praktická část představuje vlastní kvalitativní výzkum realizovaný pomocí polostrukturovaných rozhovorů.

Klíčová slova: adopce, rodina, mladá dospělost, adaptace

Annotation

ČERMÁKOVÁ, L. 2022. *Influence of Adoption on Relationships in Young Adulthood*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 61 pp. Bachelor Thesis.

This bachelor thesis focuses on the topic of young adulthood of adoptees. Specifically, the subjective experience of adoption and the impact of adoption in the lives of adopted young adults. The thesis is divided into two parts. The first, theoretical part describes in individual chapters topics such as: family and the importance of family for the child, foster care and its forms, introduces basic information about adoption and the process. Next, the thesis deals with the adaptation of the individual to the family and the relationship between the adoptee and the parents. The final chapter is devoted to young adulthood between the ages of 20 and 35. The second, practical section presents the issue of adoption from the perspective of the adopted young adult. It attempts to capture the subjective experience and what impact it has had on the individual's quality of life. The practical part presents the actual qualitative research conducted through semi-structured interviews.

Keywords: adoption, family, young adulthood, adaptation

Obsah

1	Úvod.....	10
2	Rodina	11
2.1	Rodina a její význam pro dítě	11
2.2	Rodinné fungování.....	13
3	Náhradní rodinná péče	14
3.1	Formy náhradní rodinné péče	14
3.2	Adopce (osvojení).....	15
3.3	Svěření dítěte do výchovy jiné osoby než rodiče	15
3.4	Pěstounská péče	15
3.5	Pěstounská péče na přechodnou dobu	16
3.6	Poručenství.....	16
4	Adopce (osvojení) v České republice.....	17
4.1	Druhy adopce	17
4.2	Podmínky adopce v ČR	17
4.3	Proces zprostředkování adopce.....	19
5	Adaptace do rodiny	21
5.1	Vztahy adoptovaného s rodiči.....	21
5.2	Biologická rodina.....	22
5.3	Geny nebo výchova adoptovaného dítěte	23
5.4	Sdělení informace	25
6	Mladá dospělost (20-35 let).....	28
7	Metodologie výzkumu.....	30
7.1	Výzkumný problém	30
7.2	Výzkumný cíl.....	30
7.3	Výzkumné otázky	30

7.4	Kvalitativní výzkum	31
7.5	Polostrukturovaný rozhovor	31
7.6	Výzkumný vzorek respondentů	32
7.7	Průběh sběru dat.....	33
7.8	Zpracování dat	34
7.9	Charakteristika respondentů	35
8	Výsledky zjištění	37
8.1	Adaptace respondentů do adoptivní rodiny	37
8.2	Subjektivní prožívání adopce.....	40
8.3	Vliv adopce na partnerské vztahy	42
8.4	Sdělení informace o adopci okolí	43
8.5	Biologická rodina.....	44
8.6	Dopady osvojení na život jedince	45
9	Závěr.....	47
10	Seznam použité literatury	50
10.1	Seznam internetových zdrojů.....	51
11	Seznam tabulek	51
12	Přílohy	52
12.1	Scénář rozhovoru	52
12.2	Přepsaný rozhovor	54

1 Úvod

Rodina hraje významnou roli v našich životech, představuje bezpečné útočiště pro všechny její členy, a to nejen v dětství, ale také v dospělém životě jedince. Ovlivňuje nás pozitivně či negativně od narození až do smrti. Pro spoustu lidí má rodina velmi důležitý význam. Avšak ne každý má možnost vyrůstat ve spokojené rodině. Existují totiž rodiny, které ve své funkci selhaly, nedokážou se o své dítě postarat, případně se dítě může ocitnout v situaci, kdy rodinu nemá žádnou. V tento moment přichází na řadu adopce.

Adopce je obecně považována za nejdokonalejší formu náhradní rodinné péče. Cílem osvojení by mělo být začlenění adoptovaného jedince do nové rodiny, poskytnutí bezpečného zázemí a fungujícího rodinného prostředí, které má zvyšovat šance na plnohodnotný život.

Adopce je velmi aktuální a probírané téma, o němž se píše v mnoha odborných publikacích. Dle mého názoru se adopce dětí a mladistvých věnuje mnoho prací, z tohoto důvodu mi přišlo zajímavé se zaměřit právě na adoptované mladé dospělé, kteří jsou ve věku 20-35 let a probádat tuto věkovou skupinu. Velmi mě zajímá, jak tato věková kohorta adopci prožívá, vnímá a zda je nějakým způsobem ovlivňuje.

Hlavním cílem této bakalářské práce je tedy zjistit, jak osvojený mladý dospělý adopci subjektivně prožívá a zda má adopce dopad na jejich život.

V úvodu teoretické části je vymezena rodina a význam rodiny pro dítě. Dále se zaměřuje na náhradní rodinnou péči a její formy. Práce přechází k adopci a procesu zprostředkování. Zabývá se adaptací dítěte do rodiny, vztahy adoptovaného s rodiči, biologickou rodinu, geny, výchovu a sdělení informace adoptovanému. Závěrečná kapitola je věnována mladé dospělosti ve věku 20-35 let.

Praktická část si klade za cíl probádat a přiblížit adopci z pohledu mladého osvojeného jedince se zaměřením zejména na jeho pocity a citění. Snaží se zachytit subjektivní prožívání těchto zkušeností a jejich dopad na kvalitu života jedince. Záměrem práce však není vyvodit definitivní plošně aplikovatelné tvrzení, nýbrž nahlédnout na vnímání tohoto fenoménu každého respondenta zvlášť, jelikož se domnívám, že se vzhledem k omezenému rozsahu práce ani k takovému tvrzení nelze dopracovat a zároveň se jedná o velice osobní záležitost, přičemž vyjádření každého respondenta zvlášť má svou nezpochybnitelnou hodnotu.

2 Rodina

V této kapitole bude představena rodina, její význam pro dítě, kapitola bude dále věnována důležitosti rodinnému fungování v rodině. V procesu adopce má rodina významnou roli a vliv na budoucí vývoj adoptovaného jedince. Z tohoto důvodu je důležité se v práci zaměřit i na rodinné prostředí a její důležitost v procesu adopce.

Matějček rodinu označuje za nejstarší lidskou společenskou instituci. Rodina má potřebu své děti ochraňovat, pečovat o ně, vzdělávat je a připravovat je pro život. [Matějček, 1994: 15]

Rodina je nejdůležitější, společenská skupina, se kterou se dítě dostává do styku. Rodina nabízí sounáležitost se členy rodiny a pocit bezpečí. Členové rodiny představují dítěti základní znalosti a dovednosti. Rodina se podílí na formování osobnosti člověka a charakteru. [Sociologická encyklopedie, 2018]

„Rodina by měla znamenat pro dítě základní životní jistotu. To je ten nejlepší vklad, který mu můžeme dát.“ [Matějček, 1994: 17]

2.1 Rodina a její význam pro dítě

„Utvořit, udržovat i uhájit relativně bezpečný, stabilní prostor a prostředí pro sdílení, reprodukci a produkci života lidí – tak je možné obecně charakterizovat poslání, můžeme též říct základní funkce systému zvaného rodina.“ [Plaňava, 1998: 16]

Pro rozvíjení zdravé duševní stránky a charakteru dítěte, potřebuje jedinec vyrůstat v stálém a harmonickém prostředí a takovým prostředím by měla být především rodina. [Matějček, 1994: 16]

Při špatném zacházení s dítětem v období raného věku hrozí riziko citových vazeb a vývoje, velký význam proto hraje, v kolika letech se jedinec dostane do nové adoptivní rodiny, je důležité, aby dítě bylo přijato, co v nejmenším možném věku, lze kvůli tomuto mnoho změnit a zachránit. [Bubleová, Frantíková, Vránová, 2011: 14]

Pro opatrovníky je velmi důležité si s dítětem vytvořit vzájemné a harmonické pouto, pro dítě je opatrovník první člověk, se kterým mohou navázat náklonnost, tento vztah je pro dítě základním pro navazování dalších zdravých vztahů. [Bubleová, Vránová, Vávrová, Frantíková, 2011: 11,12] Můžeme zde tedy dedukovat, že stabilita manželského nebo partnerského vztahu v prostředí rodiny je velmi klíčová na vývoj a růst dítěte v budování vztahů.

„Partneři – bez ohledu na pohlaví – tvoří oba nedílnou součást jednoho celku, partnerství. V adoptivních rodinách je možná ještě více než v rodinách ostatních příležitost k objevení a ujasňování rolí matky a otce, protože adoptované dítě je přimuceno vzdát se jediného nejdůležitějšího vztahu v životě, vztahu k matce, která je devět měsíců nosila a porodila.“ [Archerová, 2001: 16]

„Rodiče vykazují rysy zdravé rodiny.“ [Schooler, 2002: 46] Z této citace můžeme pochopit, jak je důležité pro výchovu dětí mít opravdu pevný partnerský vztah.

Sobotková pojednává o rodině jako o systému, který je souborem vztahů mezi nimi. Všechny subsystemy jsou v neustálém rozvoji. Udává, že nejpodstatnější z nich je manželský (partnerský) systém. Celkový úspěch jakékoli rodiny závisí na dobře vypracovaném vztahu ženy a muže, který ovlivňuje vývoj dětí. Subsystem rodič – dítě počíná otěhotněním ženy, přináší však narušení manželství. Sourozenecký subsystem, dítě se učí vzájemné podpoře, spolupráci a kompromisům, které poté uplatňuje v budoucnu. [Sobotková, 2001: 25]

Rodinu k systému přirovnává také Matějček a Dytrych: *„Je to dynamický systém vzájemných interakcí, vzájemných vztahů, vzájemné provázanosti. Chování jednoho každého v rodině ovlivňuje všechny ostatní. Porucha v jednom prvku či v jedné části systému se nutně projeví ve funkci celku.“* [Matějček, Dytrych, 1999: 132]

Rovněž Plaňava z hlediska fungování rodiny pojednává o rodině jako o systému. *„Jehož smyslem, účelem i náplní je utvářet relativně bezpečný, stabilní prostor a prostředí pro sdílení, reprodukci a produkci života lidí.“* [Plaňava, 2000: 73]

2.2 Rodinné fungování

V návaznosti s rodinným fungováním charakterizuje Plaňava důležité čtyři základní komponenty a dva procesy. Uvedené modely budou následně charakterizovány níže. Všechny procesy na sebe navazují a budují vývoj a růst dětí. Vývojové změny se v průběhu let mění a je to tak správné.

Struktura rodiny – v tomto elementu jsou důležité vzájemné vazby, pozice i organizovanost rodiny. V běžných rodinných činnostech lze strukturu chápat jako povinnost a odpovědnost (nákupy, vaření, úklid)

Intimita – se vztahuje na emoce a city v rodině

Osobní autonomie – vypovídá o tom, jak je každý člen rodiny respektován jako osobnost

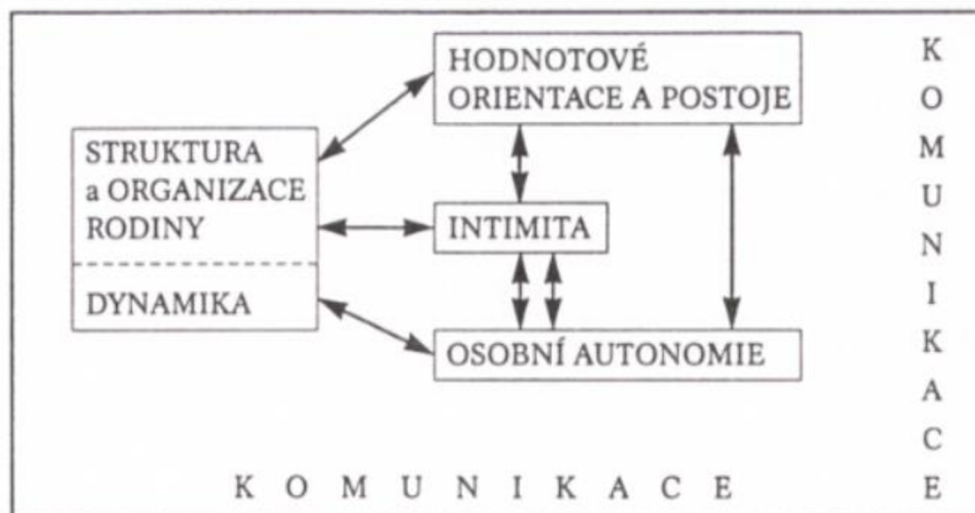
Hodnoty a postoje – jak rodina investuje svůj čas, peníze a energii, budoucnost a budování rodiny

Dynamika – ovlivňuje všechny výše jmenované komponenty

Komunikace – se řadí do nejvíce ovlivňujících procesů rodinného fungování

[Plaňava, 2000: 73,74,75,76]

Obrázek 1: Propojenost mezi komponenty a procesy soužití v jedné rodině a manželství

[Plaňava, 2000: 77]

3 Náhradní rodinná péče

Matějček definuje náhradní rodinnou péči následovně: „*Náhradní rodinná péče je forma péče o děti, kdy je dítě vychováváno „náhradními“ rodiči v prostředí, které se nejvíce podobá životu v přirozené rodině. Tou je u nás zejména adopce (osvojení) a pěstounská péče.*“ [Matějček, 1999: 31]

Povinnost a právem každého rodiče je postarat se o výchovu a péči svého dítěte. Pokud se rodiče nemohou nebo dokonce nechtějí postarat o své dítě, pak je tedy nutné stanovit tu nejlepší možnou formu náhradní rodinné péče (dále jen NRP). NRP upřednostňuje nejdříve rodinné prostředí. Rodinné prostředí můžeme chápat pod rodinnými příslušníky nebo příbuznými, zkrátka dítěti blízké osoby. Pro dítě tato možnost znamená vyrůstat v rodinném přirozeném prostředí. [Středisko náhradní rodinné péče, 2021]

Do náhradní výchovy se nejčastěji svěřují děti, kde se rodiče:

- „*nemohou o dítě starat* – jde o více či méně objektivní důvody (úmrtí, vážná choroba, rodiče ve výkonu trestu);
- *nechtějí se o dítě starat* – reálně se jej zřeknou nebo ho odloží (do dětského domova, k příbuzným či do nějakého jiného „záchranného hnízda“), častěji však pouze imitují péči, nemají citovou vazbu k dítěti a nenaplní jeho základní fyziologické potřeby;
- *neumějí se o dítě postarat* – mají sice materiální podmínky, které jim umožňují se o dítě postarat, ale z nějakých důvodů to nedokážou a výchovu dítěte nezvládají.“

[Škoviera, 2007: 129]

3.1 Formy náhradní rodinné péče

Než začneme rozebírat samotnou adopci, je důležité ji odlišit od ostatních forem náhradní rodinné péče. Dle Zezulové totiž společnost nerozlišuje rozdíly mezi adopcí a pěstounskou péčí. [Zezulová, 2012: 15]

V České republice rozlišujeme několik forem NRP, kterými jsou: adopce (osvojení), svěření dítěte do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, pěstounská péče, pěstounská

péče na přechodnou dobu, poručenství. V následujících podkapitolách budou jednotlivé formy popsány. Adopci bude podrobně rozebrána v následující kapitole.

3.2 Adopce (osvojení)

Tato forma náhradní rodinné péče se týká dětí, které jsou tzv. právně volné. Právně volné je dítě, které splňuje určité podmínky, kterými jsou: biologičtí rodiče dali souhlas s osvojením (ochranná lhůta činí šest týdnů), rodiče neprojeví žádný zájem o novorozené dítě po dobu dvou měsíců, u starších dětí šest měsíců. [Zezulová, 2012: 15]

Po soudním rozhodnutí dochází k výmazu biologických rodičů, biologičtí rodiče ztrácejí nárok na výchovu, dítě získává jméno adoptivní rodiny. Osvojené dítě se stává dítětem adoptivních rodičů se vším všudy. [Škoviera, 2007: 130]

Definice osvojení podle zákona: *„Při osvojení přijímají manželé či jednotlivci za vlastní opuštěné dítě a mají k němu stejná práva i povinnosti, jako by byli jeho rodiči. Osvojením vzniká nový právní i rodinný vztah, neboť mezi osvojeným dítětem a osvojitelem vzniká takový poměr, jaký je mezi rodiči a dětmi. Veškerá vzájemná práva a povinnosti mezi osvojencem a jeho původní rodinou osvojením zanikají.“* [Bubleová, Vávrová, Vyskočil, Pokorná 2014: 7]

3.3 Svěření dítěte do výchovy jiné osoby než rodiče

Zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 953–957. V této formě náhradní rodinné péče je dítě buď svěřeno do okruhu širší rodiny nebo příbuzných, zkrátka tomu, kdo je schopen se o dítě postarat. Vyživovací povinnost zůstává biologickým rodičům, jestliže není zde možné biologickým rodičům stanovit vyživovací povinnost, nelze dítě do péče svěřit. [Středisko náhradní rodinné péče, 2021]

3.4 Pěstounská péče

Upravena zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 958–970, a zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, § 47. Pěstounskou péči vymezuje státem garantovaná forma NRP. Soud rozhoduje o svěření dítěte do pěstounské péče. Stát má povinnost dítěti zprostředkovat finanční zabezpečení, to samé i přiměřenou sumu náhradním rodičům, ty však mají nárok

i na některé sociální příspěvky. Vůči pěstounovi vzniká povinnost předkládat pravidelné informace o péči. Náhradní rodina poskytuje dítěti řádnou výchovu a péči v rodinném prostředí. Zároveň kontakt s biologickou rodinou je podporován, pokud biologičtí rodiče nebyli soudem zbaveni rodičovské zodpovědnosti. Náhradní rodina není zákonným zástupcem dítěte, zákonnými zástupci zůstávají biologičtí rodiče. Forma pěstounské péče zaniká dosažením zletilosti. [Středisko náhradní rodinné péče, 2021]

„Neobvyklá není ani volba pěstounské péče s motivací adopce, kdy žadatelé nechtějí čekat několik let na dítě vhodné do adopce, a rozhodnou se pro pěstounskou péči.“
[Zezulová, 2012: 18]

3.5 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Upravena zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, § 27a), a zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 958 odst. 3. Dítě může být v péči umístěno maximálně na 1 rok. Důvodem je poskytnout rodičům čas, aby byli znovu schopni převzít dítě do své péče. Dítě je finančně zabezpečeno dávkami pěstounské péče a je jim poskytována odborná pomoc. [Středisko náhradní rodinné péče, 2021]

Dle Zezulové je pro dítě střídání výchovných prostředí riskantní. Dítěti hrozí riziko vzniku deprivace. [Zezulová, 2012: 176]

3.6 Poručenství

Je další forma NRP. *Upraveno zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 928–942.* Soud svěřuje dítě do poručenství, pokud rodiče dítěte zemřou nebo byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti. Poručík nemá k dítěti žádnou vyživovací povinnost, ale má všechny povinnosti a práva jako biologický rodič. Poručník musí podávat jednou ročně informace o péči. [Středisko náhradní rodinné péče, 2021]

4 Adopce (osvojení) v České republice

Pro přijetí dítěte do rodiny se používají dva termíny, které mají stejný význam, jedná se o synonyma. Prvním výrazem je adopce a druhým termínem osvojení.

Osvojení je nejdokonalejší forma náhradní rodinné péče v České republice. Osvojit lze dítě nezletilé a právně volné. Po soudním rozhodnutí dochází k výmazu biologických rodičů, po osvojení vztah s biologickými rodiči zaniká, ztrácejí nárok na výchovu. Dítěti je přiděleno příjmení nových rodičů. Osvojitelé jsou zapsáni v rodném listu dítěte. Osvojením vzniká mezi dítětem a adoptivními rodiči vztah jako předtím s biologickými rodiči. Legálně se osvojením jedinec stává plnohodnotným členem rodiny. [Matějček, 1999: 33]

Právní vymezení je určeno v zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 794–845 [Středisko náhradní rodinné péče, 2021]

4.1 Druhy adopce

„S účinností od 1. 1. 2014 náš právní řád rozlišuje pouze osvojení zletilého a nezletilého. Současná právní úprava na rozdíl od předchozí již nerozlišuje osvojení zrušitelné a nezrušitelné. Osvojení nelze zrušit po uplynutí 3 let od rozhodnutí o osvojení, a to ani z důležitých důvodů, s výjimkou případů, je-li osvojení v rozporu se zákonem.“ [Bubleová, Vávrová, Vyskočil, Pokorná 2014: 10]

4.2 Podmínky adopce v ČR

Osvojitel si může adoptovat dítě pouze nezletilé, od 1. 1. 2014 lze za určitých stanovených podmínek občanského zákoníku adoptovat i zletilého. [Bubleová, Vávrová, Vyskočil, Pokorná 2014: 8]

O adopci rozhoduje soud na základě návrhu osvojitele. Po rozhodnutí soudu, získá dítě příjmení nové rodiny, je možnost změnit i jméno křesní, to však není doporučováno měnit, z důvodu zachování identity. [Bubleová, Vávrová, Vyskočil, Pokorná 2014: 12]

Adoptovat jedince může pouze zletilá a svéprávná fyzická osoba, která zaručuje, že osvojení bude ku prospěchu dítěte. Osvojitel by měl zajistit dítěti sociální, zdravotní i

všestranný vývoj a bezpochyby náležitou výchovu. Žadatel by si měl sám uvědomit, zda se přizpůsobí hodnotám dítěte a bude mu oporou až do jeho dospělosti. [Bubleová, Vávrová, Vyskočil, Pokorná 2014: 7]

Zákon stanovuje základní pravidla pro osvojení dítěte:

- *„mezi osvojitelem a osvojencem by měl být přiměřený věkový rozdíl, zpravidla ne menší než 16 let, horní věkovou hranici zákon nestanovuje;*
- *společně dítě mohou osvojit jen manželé;*
- *chce-li dítě osvojit jen jeden z manželů, musí mít souhlas druhého;*
- *v případě soužití registrovaných partnerů může dítě osvojit jen jeden z nich;*
- *v případě soužití partnerů, kteří nejsou sezdáni, může dítě osvojit jen jeden z nich;*
- *dítě může osvojit i jednotlivec (osoba, která žije sama bez partnera);*
- *skutečnost, že žadatel již má děti biologické či svěřené do náhradní rodinné péče, nebrání tomu osvojit si další dítě;*
- *zdravotní a psychický stav žadatele by neměl výrazně omezovat jeho pečovatelské a výchovné schopnosti;*
- *v případě, že má žadatel záznam v rejstříku či opisu rejstříku trestů, posuzuje se závažnost tohoto činu ve vztahu k jeho pečovatelským a výchovným schopnostem.“* [Středisko náhradní rodinné péče, 2021]

Dle Zezulové je opravdu mimořádné, když se partneri rozhodnou pro adopci dítěte oba se stejnou chvílí. [Zezulová, 2012: 30]

„V klasickém případě adoptují dítě manželé, kteří vlastní děti z nějakého důvodu mít nemohou a po dětech nesmírně touží. Jsou to lidé s velice silnou potřebou rodičovské identity, přičemž tato potřeba zpravidla dlouho nemohla být uspokojena – až nyní přijetím „cizího“ dítěte za vlastní.“ [Matějček, Dytrych, 1999: 105]

Osvojení není možné mezi osobami spolu příbuznými v přímé linii a není možné ani v sourozeneckém vztahu. Tudíž, babička dítě osvojit nemůže, ale strýc či teta dítě osvojit mohou. V takovém případě musí však individuálně posoudit soud. [Bubleová, Vávrová, Vyskočil, Pokorná 2014: 7]

4.3 Proces zprostředkování adopce

Proces zprostředkování adopce *upravuje zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí*. Podstata zprostředkování adopce spočívá ve vyhledání dětí, které jsou vhodné k adopci, a vyhledání vhodných fyzických osob, které se v plné výši postarají k jedince. Přednost bezpochyby má příbuzenská péče, nelze-li dítě do této péče dát, poté nastává hledání jiné vhodné rodiny. [Bubleová, Vávrová, Vyskočil, Pokorná 2014: 24]

Žádost o zprostředkování osvojení dítěte může podat pouze fyzická osoba.

Proces zprostředkování adopce je složen z několika fází:

- a) podání žádosti obecnímu úřadu,
 - b) posuzování žadatelů obecním úřadem a krajským úřadem,
 - c) výběr osvojitele pro konkrétní dítě,
 - d) navazování kontaktu s dítětem,
 - e) budoucí osvojitelé
-
- a) Prvním krokem je podání žádosti o zařazení do evidence žadatelů na sociálním odboru s rozšířenou působností. Následně sociální pracovník probere s žadatelem situaci a dostanou formulář žádosti. V případě nejasnosti údajů žadatele vyzve Obecní úřad. Pracovník obecního úřadu si s žadatelem domluví návštěvu.
 - b) Krajský úřad posuzuje vhodnost žadatelů. Následně se shromažďuje potřebná dokumentace, která je nezbytná např. psychický stav, zdravotní stav, sociální a majetkové poměry, bezúhonnost žadatelů, předpoklad vychovávat dítě.
 - c) Tato fáze slouží k tomu, aby si žadatelé ujasnili představy, jaké dítě do rodiny mohou přijmout. Je nutné zvážit, jakého věku, jakého pohlaví, z důvodu, jestli mají i své dítě, aby sourozenectví probíhalo bez větších problémů. Rodiče v této fázi také musí zvážit případná rizika s adopcí spojená, někteří rodiče se mohli potýkat s vážným onemocněním nebo se závislostmi. Žadatelé by se měli rozhodnout o přijetí dítěte, které by zvládli vychovávat a rozvíjet jeho osobnost. Žadatelům vydá rozhodnutí o zařazení či nezařazení krajský úřad. Následně po splnění nutných požadavků na žadatele je si potřeba odpočinout, protože toto

čekání je zdlouhavé. Tuto dobu je vhodné využít na vztahy a atmosféru v rodině, nabrat energii a duševní pohodu. Výběr vhodné rodiny konkrétnímu dítěti má za úkol odborný pracovník krajského úřadu. Dítěti je vybrána taková rodina, která je připravena přijmout dítě se všemi jeho riziky a starostmi.

- d) V případě pozitivního vyjádření, jsou žadatelé osloveni krajským úřadem, že našli pro rodinu vhodné dítě. Nastává fáze navazování kontaktu s dítětem, u starších dětí může seznamování probíhat složitěji, rodina by však měla dítě respektovat. Tato situace je složitá pro obě strany. U kojenců nebývá s navazováním vztahů žádný problém.

- e) Jedinec je před rozhodnutím soudu v tzv. předadopční péči u budoucích rodičů. Tato doba je důležitá na vytvoření vztahu mezi dítětem a budoucími rodiči. Péče musí trvat nejméně 6 měsíců. Zda vytvoření vztahu s dítětem proběhne bez komplikací, osvojení proběhne bez problému. Pokud by nastala chvíle, kdy se žadatelé rozhodnout řízení úplně zastavit. Budou následně vyřazeni z evidence.

[Bubleová, Vávrová, Vyskočil, Pokorná 2014: 24-35]

5 Adaptace do rodiny

5.1 Vztahy adoptovaného s rodiči

Vzájemný vztah mezi dítětem a rodičem je tím nejdůležitějším poutem. První roky života budou rovněž těmi prvními, ke kterým si jedinec jednotlivé vazby osvojí. Dítě přichází do rodiny, která ho bude rozvíjet a doprovázet po celý jeho život. Zdravé vztahy dopomohou k utvoření zdravých postojů k ostatním lidem i ke společnosti.

„Milující opatrovník je pro dítě prvním a nejzásadnějším vztahem a nejdůležitější pouto vzájemné náklonnosti, které je pak základem navazování dalších zdravých socioemocionálních vztahů a komunikace.“ [Bubleová, Vránová, Vávrová, Frantíková, 2011: 11, 12]

Podstatným klíčem k vytvoření vazby s dítětem je dávat dítěti pocit bezpečí a jistoty. Bezpečná navázaná vazba s dítětem vede jedince k rozvoji ve svém osobním vývoji, k rozvoji intelektu, společenskému citění a navazování kontaktu. [Schooler, 2002: 78]

„Dr. Falhbergová zmiňuje i další dlouhodobé důsledky vytvořených vazeb:

- 1. Pomáhají dítěti ujasnit si pohled na svět, ve kterém žije.*
- 2. Povzbuzují rozvoj logického myšlení.*
- 3. Rozvíjejí u dítěte sociální emoce.*
- 4. Podporují utváření svědomí.*
- 5. Pomáhají jedinci vyrovnávat se s tlaky, pocity marnosti, starostmi a obavami.*
- 6. Vytvářejí správnou rovnováhu mezi závislostí a nezávislostí.*
- 7. Vytvářejí základ pro rozvoj zdravých vztahů v budoucnosti.“*

[Schooler, 2002: 78]

Matějček a Dytrych rozdělují rodičovství na biologické a psychologické. V případě, kdy rodiče přijímají dítě, které se jim nenarodilo, jedná se o psychologické rodičovství, bez biologického. V opačném případě, kdy se rodičům narodí a poté dítě opustí, jedná se o biologické rodičovství bez psychologického. [Matějček, Dytrych, 1999: 65]

Předpokladem pro navázání pozitivního citového vztahu je vnitřně přijmout dítě, bez ohledu na minulost nebo jiných svazků z původní rodiny. Poté musí rodiče přijmout sebe samotného, jako náhradního rodiče, tento krok je velmi důležitý pro udržení vztahu mezi dítětem a rodičem. [Matějček, Dytrych, 1999: 66]

Podle Bowlbyho citové připoutání vyjadřuje citové přilnutí malého dítěte k matce a jiným osobám. K citové vazbě dochází prostřednictvím tónu hlasu, dotyku, výrazu ve tváři, očního kontaktu, rytmu. Tato vazba se vytváří v prvních letech života. [Bowlby, 1969: 155]

Fyzická a duševní spokojenost rodiče má ohromný vliv na utváření emočních vazeb a nálady dítěte. Dítě, jehož pláč vyvolal v adoptivních rodičích srdečnou a okamžitou reakci, se bude v budoucnu ve společnosti cítit v bezpečí. Naopak, kdyby se o dítě starala osoba, která není emocionálně stabilní a jedná s dítětem otažitě, poté je možné, že dítě bude v budoucnu podrážděné a nervózní. Rodič, který nezažil v dětství srdečnou péči, není připraven, aby péči poskytl svému dítěti. Děti si utvářejí vazby z náhradních rodičů, proto je opravdu důležité, aby rodiče pracovali sami u sebe. [Purvis, Cross, Sunshine: 2013: 212]

Strádající děti nepříznivě ovlivňuje vývoj osobnosti. Úkolem rodičů je pomoci dětem, aby dostaly to, co jim před tím, než si je rodina adoptovala chybělo. Bez úzkého vztahu s jiným člověkem je nemožné, aby se duševně a fyzicky dítě zdravě vyvíjelo. [Purvis, Cross, Sunshine: 2013: 39, 40]

5.2 Biologická rodina

„Veškerá vzájemná práva a povinnosti mezi osvojenecem a jeho původní rodinou osvojením zanikají.“ [Bubleová, Vávrová, Vyskočil, Pokorná 2014: 7]

Zezulová uvádí, že *„Současný trend „kontakt za každou cenu“ nepovažují za rozumný, ale rozumný není ani přístup opačný.“* [Zezulová, 2012: 118]

Zezulová dále uvádí, že by dítě mělo mít dostatek informací o původní rodině. Kontakt by neměl být nucený, měl by být čistě v zájmu dítěte. [Zezulová, 2012: 118]

Lidé si mohou představit nejrůznější formy pod pojmem biologická rodina. Je důležité, aby rodiče nezapomínali na potřeby dítěte i po této stránce, nemusí se jednat o pravidelné setkávání, formu může splnit i pohlednice jednou za čas. [Archerová, 2001: 96]

„Ať už máte pocit, že k adopci existovaly pádné důvody nebo ne, nezapomínejte, že dítě hluboko uvnitř cítí oprávněnou zlost a zranění.“ [Archerová, 2001: 97]

Co se týká informací o biologické rodině, je důležité, aby dítě nehledalo problém v sobě, dítě si může myslet, že ho rodiče nechtěli nebo neměli rádi. Je však potřeba ke sdílení tohoto tématu přistupovat opravdu citlivě. Rodiče by se neměli bát mluvit o biologické rodině, neměli by však říkat nic špatného o nich. Zzulová je pro citlivě sdělenou pravdu: nezatajovat, nelhat, nevymýšlet si. [Zzulová, 2012: 113]

„Průzkum dokazuje, že děti, jejichž rodiče byli ohledně otázek spojených s adopcí otevření, jsou obvykle s kvalitou rodinné komunikace a vztahů spokojenější.“ [Schooler, 2002: 116]

5.3 Geny nebo výchova adoptovaného dítěte

„Vývoj lidského jedince od jeho početí až do smrti ovlivňují jak dědičné dispozice, tak různé podněty prostředí.“ [Matějček, Vágnerová, 1999: 103]

„Pro zdravý vývoj člověka je tedy zapotřebí obojího – přírody i výchovy.“ [Bubleová, Vávrová, Vyskočil, Pokorná 2014: 18]

Nové rodinné prostředí, do kterého adoptivní rodiče dítě uvedou může ovlivňovat a upravovat jedinci budoucnost, dědičné vlohy však změnit nelze. [Matějček, Vágnerová, 1999: 103]

„Míra vlivu dědičnosti a prostředí může být v případě různých vlastností rozdílná. Vliv prostředí na vývoj jedince závisí mimo jiné i na samotné dědičné informaci. Lidé s různými dědičnými předpoklady mohou reagovat na stejné prostředí jiným způsobem.“ [Matějček, Vágnerová, 1999: 105]

Čím jsou projevy a chování u jedince extrémnější, tím větší vlastní podíl dědičných vloh. Například u agresivního chování bude geneticky vybavenějším jedincům stačit menší dávka agrese na vyvolání, než méně geneticky vybaveným. K této úvaze lze doplnit také důležitý faktor, kterým je vědomá snaha, lidská vůle a rozhodování. Bez tohoto důležitého faktoru bychom museli přijmout fakt, že lidské motivy a motivy chování závisí pouze na dědičnosti, do čeho se jedinec narodí. Bez vědomé snahy, bychom to, oč usilujeme, jak činíme a čemu se bráníme, museli odkazovat nezměnitelným důsledkům interakcí genů. K dědičnosti a k vlivům prostředí je tedy nutné přidat vědomé rozhodování. [Plaňava, 2000: 23]

„Abychom mohli člověka charakterizovat jako bytost, která je tím, nebo alespoň má možnost být tím, co sama dokáže utvořit z toho, co z něj prostředí a dědičnost chtěly mít.“
[Plaňava, 2000: 24]

„A máme též nikoli neohrazenou, nicméně nezanedbatelnou míru svobody, jak s dvojicí dědičnost-prostředí naložíme; včetně toho, jak naložíme se svým rodovým vybavením.“
[Plaňava, 2000: 45]

V dětství je obtížné odhadnout vývoj osobnostních rysů, zatím převažují vlivy z rodinného prostředí. Jedinec přejímá rysy od svých adoptivních rodičů. Dědičné znaky se začínají projevovat v období dospívání, kdy je dítě v emoční nestabilitě. V tomto období jsou adoptivní rodiče zklamaní, nemohou pochopit, kde se v jedinci takové chování vzalo. [Matějček, Vágnerová, 1999: 106]

„Nelze dobře vychovávat dítě s obavami, jestli se neprojeví jeho „špatné geny“. Už samotná tato úvaha znamená nepřijetí dítěte. Výchova musí být v souladu s genetickými dispozicemi, které dítě dostalo do vínku. Pokud se budeme tohoto jednoduchého pravidla držet, nemusíme se obávat vítězství „špatných genů.“ [Zezulová, 2012: 156, 157]

V dospívání si obvykle jedinci neuvědomují, co se v nich odehrává, co za jejich chování může, nachází svoji identitu. [Schooler, 2002: 159]

Aby výchova probíhala úspěšně je třeba, aby adoptivní rodič rostl a vyvíjel se spolu s dítětem, vnímal svět z pohledu dítěte, naslouchal mu, směřoval ho a řešil situace s klidnou hlavou. [Zezulová, 2012: 158]

Genetická výbava jedince kóduje limity, schopnosti, povahové rysy, ale také vzhled. Žadatelé v České republice mají velké obavy z romských genů. Typickými romskými vlastnostmi jsou například: neschopnost přijmout pravidla většiny, svobodomyšlnost, neschopnost plánovat budoucnost, naopak schopnost pouze rychlého a okamžitého prožitku. Mnoho z nich je závislých na automatech, drogách či alkoholu. Dalším důvodem, proč rodiče neadoptují romské děti je častá obava, aby dítě ustálo nemístné poznámky lidí z naší společnosti. Adoptivní rodiče musí své děti naučit argumentovat na rasistické komentáře. Pro některé rodiče je jednodušší přijmout dítě jiného etnika, protože veřejnost ví, že dítě není biologické, tímto rodina i jedinec mohou předejít nemístným rasistickým komentářům. [Zezulová, 2012: 94-98]

5.4 Sdělení informace

Svazek mezi dítětem a adoptivními rodiči je z hlediska psychologického nejbliž vlastní biologické rodině. Osvojitelé si často kladou otázku, zda dítěti o adopci říct nebo ne. Důležitou informací, kterou by náhradní rodiče měli mít na mysli je ta, že dítě přijímá tu matku, která se k dítěti mateřsky chová, je dítěti na blízku a díky které se dítě cítí v bezpečí, nikoli tu, která jej porodila. [Matějček, Dytrych, 1994: 171] Tento argument byl vysvětlen v kapitole „*Vztahy adoptovaného s rodiči*“ náhradní rodičovství může být rozdělena na biologické a psychologické.

Tudíž náhradní rodiče nemusí mít obavy, že by byli dítětem odmítnuti. „*Kojit a krmít dítě je možno bez lásky – avšak dávat mu pocit jistoty a bezpečí, to bez lásky dobře nejde!*“ [Matějček, Dytrych, 1999: 66] Z této citace můžeme pochopit, že dítě přijímá opravdu ty rodiče, kteří jsou dítěti na blízku, vychovávají je a rozvíjí je.

Tuto citlivou informaci je potřeba, aby dítěti řekli nejbližší členové. Pokud by se tuto informaci jedinec nedozvěděl, je také možné, že bude narušen vztah mezi rodičem a dítětem. Rodiče chtějí po dětech upřímost, to samé by měla, splňovat i druhá strana. [Zezulová, 2012: 111]

„S pravdou se lépe žije – a zatajená pravda je v lidských vztazích nebezpečná. Jestliže dítěti něco důležitého zatajíme, žijeme vlastně neustále v napětí a nejistotě, zda se to někdy neprozradí.“ [Matějček, Dytrych, 1994: 171]

Dítěti se doporučuje sdělit adopci zhruba do tří let. Už před nástupem do školy aby jak dítě, tak osvojitel, měli mít ve všem jasno. Důležité je, konat dříve, než se dítě začne ptát. [Matějček, Dytrych, 1994: 172]

S rostoucím věkem děti více chápou, co pro ně adopce znamená. Každý jedinec je však jiný, jejich vývoj je rozdílný, některé děti přeletí jedno celé stádium, zatímco jiné může ve stádiu setrvat o mnoho déle než ostatní děti. [Schooler, 2002: 119, 120]

1) *„STADIUM – předškolní věk, dva až pět let*

V úvodním stadiu života se adoptivní dítě dozví svůj „příběh vyvoleného miminka“. Rodičům činí nesmírné potěšení říci svému dítěti o jeho „jedinečném“ postavení.

2) *STADIUM – mladší školní věk, pět až osm let*

V uvedeném věku jsou děti ve svém myšlení hloubavější, analytičtější a logičtější. (...) V mladším školním věku si děti začínají uvědomovat rozdíl v tom, jak může dítě přijít do rodiny: buď prostřednictvím narození nebo prostřednictvím adopce. Začínají chápat existenci nebo neexistenci „pokrevních pout“. Začíná jim docházet, že získáním rodiny také něco ztrácejí. Začínají klást otázky ohledně původního příběhu.

3) *STADIUM – starší školní věk, devět až dvanáct let*

V období do začátku puberty se mnoho adoptovaných dětí ve věci otázek „stahuje do podzemí“ – přestávají se ptát a zdánlivě se nestarají o minulost. (...) Dítě začíná jasně chápat, že se svou situací liší od ostatních spolužáků. Stále více se přitom zaměřuje na myšlenku, že proto, aby mohlo k adopci dojít, muselo být nejprve odloženo.

4) STADIUM – středoškolský věk

Každé dítě, které vstupuje do tohoto vývojového stadia, prožívá řadu změn na rovině emocionální, fyzické i na rovině chování. Pokud zápas dospívajícího o nezávislost narazí střemhlav na rodičovskou kontrolu a řád, obvykle to u něj vyvolá hněv a zklamání.

5) STADIUM – od sedmnácti let do počínající dospělosti

Adoptovaný dospívající přechází koncem druhého desetiletí svého života z náročného období do klidnějšího stadia. Hněv ustupuje a mladý dospělý se znovu začíná soustřeďovat na běžný chod života. S větší naléhavostí se teď zabývá svou potřebou oddělit se od rodiny, založit nové vztahy s vrstevníky a vybrat si své povolání. (...) Největší potřebou mladistvých je v tomto vývojovém stadiu „zapadat“ neboli být jako všichni ostatní. (...) Dítě pak začne prožívat vzrůstající touhu odložit přecitlivělost a zranitelnost, které byly součástí adopčního procesu během jeho dětství, a začne si přát žít jako ostatní vrstevníci.“ [Schooler, 2002: 120-124]

„Světlou stránkou problémů, které adolescenti během bouřlivých let svého dospívání je celková vděčnost.“ [Schooler, 2002: 170]

6 Mladá dospělost (20-35 let)

Mladá dospělost je charakterizována obdobím proměny člověka od nezralé osobnosti ke zralému jedinci. Jeho fyzický i kognitivní vývoj je prakticky ukončen, avšak vývoj mozku se u jedince stále rozvíjí, psychika je ještě nestabilní. Mladý dospělý je na vrcholu fyzických sil, má nejvíce energie, dokáže uspokojovat psychické potřeby, rozhodovat se, odpouštět, prohlubuje své dovednosti. Mladí lidé nabývají nezávislosti pozvolna, zejména zpočátku ještě studují, často bydlí s rodiči, postupně vytvářejí postojovou, emoční, fyzickou i ekonomickou nezávislost. V tomto období by si měl mladý dospělý vyrovnat svoji minulost, traumata z dětství a stabilizovat svůj stav s rodiči. Autorka poukazuje na jeden hlavní vývojový úkol a tím je vytvoření stabilního vztahu, za účelem založení rodiny. Intimita, milostný vztah, citové připoutání charakterizuje partnerství, jejichž krátkodobé vztahy se vývojem mění na dlouhodobé. [Thorová, 2015: 440, 441]

Plaňava definuje čtyři vzájemné související dimenze. Dimenze směřují, k osamostatnění jedince od rodiny:

Citová separace – mladý člověk přestává potřebovat citovou podporu od svých rodičů,

Nezávislost funkční – jedinec dokáže fungovat bez nutné fyzické asistence rodičů.

Postojová separace je podobná dimenzi usmíření, odpuštění, vyrovnání – je vyznačována podle míry nezávislých postojů a názorů, mimo svých rodičů. Vědomé odpuštění křivd a traumat z minulosti. [Plaňava, 1998: 81, 82]

„Vyrovnat se s minulostí je jedním z předpokladů otevřenosti směrem k budoucnosti.“
[Plaňava, 1998: 83]

Říčan hovoří o mladém dospělosti jako o období velkých nadějí a optimistického budování. Dále pokračuje: *„Dvacátník má před sebou perspektivu vzestupu, která je subjektivně tak nekonečná, jak nepředstavitelné je nyní vlastní stáří – a smrt.“* [Říčan, 2004: 231]

Období mladém dospělosti je klidnější, psychicky harmoničtější. Mladý dospělý se začíná realizovat. Po pracovních zkušenostech začíná svoji profesionální dráhu. Buduje svůj zralý vztah, který v mnoha případech vede ke sňatku a pokračuje tak k založení rodiny. [Říčan, 2004: 232]

„Mladý dospělý člověk se potýká s těmito vývojovými úkoly:

- *získávání zkušeností v různých oblastech života, tzv. informální vzdělávání;*
- *integrace a stabilizace osobnosti;*
- *generativita – přesunutí těžiště zájmu mimo svou osobu;*
- *vytváření a posilování sociální sítě;*
- *upevňování společenského postavení;*
- *osvojení přiměřeného sebevědomí, reálný odhad svých možností, schopnost plánovat budoucnost v rámci svých osobních cílů;*
- *formování a konsolidace světonázoru a životního stylu: postoju ke světu, k materiálním i sociálním podmínkám svého života i k sobě samému;*
- *profesionalizace: rozvíjení pracovních dovedností, ustálení profesní volby, sebevzdělávání;*
- *ekonomický růst, který vede k finanční soběstačnosti;*
- *realizace dlouhodobého partnerství, uzavření manželství (partnerská a manželská role);*
- *příprava na rodičovství, založení rodiny, narození dítěte/děti;*
- *formují se vyzrálé partnerské a rodičovské city a postoje.“*

[Thorová, 2015: 444]

7 Metodologie výzkumu

Tato kapitola zaměřuje výzkumný problém, výzkumný cíl, výzkumné otázky. Popisuje výzkumný vzorek respondentů, průběh sběru dat, zpracování dat a charakteristiku respondentů. Výsledky zjištění jsou zaměřeny na samotné výsledky práce.

7.1 Výzkumný problém

Výzkum se zabývá subjektivním prožíváním a dopady osvojení adoptovaných mladých dospělých. Ke zkoumané problematice byla zvolena skupina respondentů ve věku 20 až 35 let.

7.2 Výzkumný cíl

Cílem práce je prozkoumat subjektivní prožívání a dopady osvojení v životě mladých dospělých. Ve výzkumu je nastíněna oblast partnerských vztahů, prožívání adopce v adoptivní rodině, vztahy se členy adoptivní rodiny. Práce rovněž usiluje o zodpovězení otázky týkající se biologické rodiny a vztahů mezi nimi a respondentem.

Ke zkoumané problematice byla zvolena forma kvalitativního výzkumu, který svojí orientací vystihne zkoumané téma. V dalších podkapitolách bude kvalitativní výzkum charakterizován.

7.3 Výzkumné otázky

Pro dosažení cíle v bakalářské práci byla následně definována hlavní výzkumná otázka.

VO: Jak adoptovaní lidé ve věku 20-35 let subjektivně prožívají adopci a jaké dopady má osvojení na jejich život?

Na základě vytyčené hlavní výzkumné otázky, byly následně přidány další výzkumné podotázky, které nám dopomohou k dosažení výzkumného cíle v bakalářské práci.

VO1: Jak jsem se dozvěděl/a o své adopci a jak jsme osvojení v rodině prožívali?

VO2: Jak mě vlastní adopce ovlivnila v osobních vztazích?

VO3: Jaké jsou výhody být v roli adoptovaného člověka?

7.4 Kvalitativní výzkum

„Práce kvalitativního výzkumníka je přirovnávána k činnosti detektiva. Výzkumník vyhledává a analyzuje jakékoliv informace, které přispívají k osvětlení výzkumných otázek, provádí deduktivní a induktivní závěry.“ [Hendl, 2005: 50]

Kvalitativní výzkum obsahuje detailní popis místa zkoumání, které si výzkumník vytváří v terénu. Z terénu si výzkumník odnáší data, které následně zpracuje. Kvalitativní výzkum má za cíl porozumět zkoumané skutečnosti. Výhodou výzkumu je řešení dané problematiky do hloubky.

„Standardizace v kvalitativním výzkumu je slabá, a proto má kvalitativní výzkum poměrně nízkou reliabilitu. Slabá standardizace kvalitativního výzkumu, volná forma otázek a opovědi nevymocuje taková omezení, jaká existují v kvantitativním výzkumu. Potenciálně proto může mít kvalitativní výzkum vysokou validitu.“ [Disman 2000: 287]

V bakalářské práci byla využita tzv. zakotvená teorie, která se považuje za jednu z primárních. *„Tvorba zakotvená teorie vyžaduje vstoupit do „terénu“ a shromážďovat data. Takovými daty mohou být např. texty rozhovorů.“ [Hendl, 2005: 127]*

7.5 Polostrukturovaný rozhovor

K dosažení získání dat byl použit polostrukturovaný rozhovor. Rozhovor nám nabízí zachování přirozenosti a důvěryhodnosti projevu. Pro hladký průběh rozhovorů bylo nezbytné si předem stanovit okruhy témat a množství podotázek, které byly na místě rozvíjeny a doplněny dalšími otázkami, pro jasnost odpovědí. Tato metoda vyžadovala však náročnější technickou přípravu. Průběh rozhovorů se lišil a s ním i znění a pořadí otázek.

„V typickém případě kvalitativní výzkumník vybírá na začátku výzkumu téma a určí základní výzkumné otázky. Otázky může modifikovat nebo doplňovat v průběhu výzkumu, během sběru a analýzy dat.“ [Hendl, 2005: 50]

Okruhy témat jsou následující:

- Adaptace respondentů do adoptivní rodiny
- Subjektivní prožívání adopce
- Vliv adopce na partnerské vztahy
- Sdělení informace o adopci okolí
- Biologická rodina
- Dopady osvojení na život jedince

7.6 Výzkumný vzorek respondentů

Výzkumný vzorek se zaměřuje na respondenty ve věku mladé dospělosti, tudíž ve věku 20-35 let. Důvodem zvoleného věkového rozmezí je v současné době nedostatek odborných prací věnovaných dané problematice, zatímco téma osvojení dětí a mladistvých je v této oblasti zastoupeno v daleko větším rozsahu.

V původním plánu bylo vyzpovídat deset respondentů, jejichž konečný počet se však vlivem různých okolností snížil na sedm. Aktuální situace Covid-19 ovlivnila stanovený vzorek respondenta na rozhovor. S uvedeným respondentem byla smluvená schůzka v jeho místě bydliště, ale náhle onemocněl Covid-19, dále jsme si dopisovali a domluvili schůzku skrz platformu Skype, ale už nedorazil a neozval se.

Autorka si dopisovala se slečnou, která by splňovala stanovený vzorek adoptované mladé dospělé, ale nakonec se rozhodla rozhovor zrušit, z důvodu citlivosti tématu. Prý by nezvládla o tomto tématu otevřeně mluvit.

Se třetí domluvenou respondentkou byl rozhovor domluvený také skrz platformu Skype, protože bydlela opravdu daleko, bohužel dvě hodiny před naším rozhovorem jí prý vyhořel počítač a už se neozvala.

Navzdory četným pokusům o nalezení náhradního počtu respondentů, splňujících věková kritéria, nedošlo k dalším rozhovorům, které by napomohly hlubšímu probádání daného tématu.

7.7 Průběh sběru dat

Respondenti byli kontaktováni a vyhledáni kombinací dvou metod – metody účelového výběru, vycházející výhradně z úsudku výzkumníka, který rozhoduje o tom, co přesně by měl pozorovat a metody sněhové koule. Autorka s výběrem respondentů nejdříve postupovala kontaktováním své rodiny, příbuzenstva a kamarádů. Od nich zpětně autorce bylo doporučeno na další jedince, které byli následně kontaktováni. Autorka se obrátila na sílu sociálních sítí, konkrétně na Facebook a Instagram, kde přímo ona poptávala respondenty a získávala kontakty, které oslovila.

Sběr respondentů byl i v tomto případě obtížný především z důvodu neochoty adoptovaných lidí, kontaktovaných skrze sociální sítě (Facebook, Instagram apod.) poskytnout rozhovor. Oslovené nadace, spolky a charity, rovněž spolupráci a poskytnutí kontaktu odmítly pro Obecné nařízení ochrany osobních údajů (GDPR). V mnohých případech navíc respondenti, ochotní podělit se o své zkušenosti a zážitky, nesplňovali požadované věkové rozmezí 20-35 let.

Výsledným číslem vzorku se stalo sedm respondentů, z toho čtyři muži a tři ženy. Svoji otevřeností napomohli k získání badatelských poznatků.

Tabulka 1: Demografické znaky respondentů

Respondent/ka	Věk	Adoptován/a	Dokončené studium
Vojta	27	v 1 roce	Střední odborné učiliště
Radek	25	v 9 měsících	Střední škola s maturitou
David	29	ve 3 letech	Střední odborné učiliště
Šárka	23	ve 3 letech	Střední škola s maturitou
Michal	20	v 1 roce	Střední škola s maturitou
Lucie	30	v 1 roce	Střední škola s maturitou
Tereza	25	v 1 roce	Střední škola s maturitou

Daným respondentům byla nabídnuta pro rozhovor komunikace online, skrze platformy Skype, Zoom, Microsoft Teams či Google Meet z důvodu nebezpečí nákazy infekcí Covid-19. Všichni k potěšení autorky upřednostnili osobní rozhovor vlivem citlivosti tématu a potřeby úzkého kontaktu s tazatelkou.

Dotazovaní měli možnost výběru místa setkání, přičemž všichni dali přednost prostorám s nízkou hlučností a minimálním výskytem lidí. Rozhovory tak byly uskutečněny v intimních prostranstvích útulných kaváren či v městských parcích. Nezpochybnitelnou výhodou osobního setkání je dle vlastní zkušenosti tazatelky důvěra mezi ní a dotazovanými, která by při komunikaci na dálku neměla možnost vzniknout.

Respondenti byli krátce před samotným rozhovorem seznámeni s obsahem výzkumu, s absolutní anonymitou a podmínkami nakládání použitých dat. Před každým setkáním souhlasili se zvukovým záznamem, pořízeným během rozhovoru. Rozhovory probíhaly naprosto bez problémů, všichni spolupracovali velmi aktivně. Při rozhovorech bylo potřeba doplňovat postupně otázky a dotazy, pro jasnost odpovědí.

Rozhovory běžně trvaly od 20 do 45 minut v závislosti na průběhu komunikace a momentálního psychického rozpoložení respondentů.

7.8 Zpracování dat

Všechny uskutečněné rozhovory byly nahrány na digitální diktafon, poté byly všechny rozhovory převedeny do písemné formy. Tato prepisová část byla časově nejnáročnější, v prepisu byly provedeny menší úpravy a to následující: pokud šlo o opakování slov, přeřeknutí či zadržnutí. Slova byla následně opravena. Výzkum těmito úpravami není ovlivněn.

Po vytištění rozhovorů došlo k rozřazení materiálu do předem vytvořených kategorií

Respondentům byl umožněn v případě zájmu náhled do výsledné práce a byly jim podány informace, týkající se výsledků samotného výzkumu.

Za účelem anonymity byla všem dotazovaným přidělena fiktivní jména.

7.9 Charakteristika respondentů

Všichni adoptovaní respondenti splňují daná kritéria mladé dospělosti 20-35 let. Níže uvádím stručnou charakteristiku respondentů pro zbarvení práce.

Respondent č. 1: Vojta, 27 let

Vojtěch žije ve vesnici poblíž města Hradec Králové, podniká v oboru holičství. O své adopci se dozvěděl v sedmi letech od své adoptivní matky. Dle svých slov tušil, že vzhledem ke vzájemné minimální fyzické podobnosti a rozdílným povahám všech členů rodiny je malá pravděpodobnost, že by se jednalo o rodinu biologickou. S adoptivní rodinou má Vojtěch výborný vztah a skutečností, že je osvojený, se hlouběji nezabývá.

Respondent č. 2: Radek, 25 let

Radek žije v Hradci Králové, kde pracuje v oboru bankovníctví. Se skutečností vlastní adopce byl konfrontován v pěti letech a vzhledem k tak nízkému věku si závažnost informace pochopitelně neuvědomoval. Své adoptivní rodiče miluje a považuje je za svou skutečnou rodinu. Jak říká: „Dělají všechno pro to, abych byl šťastný.“ (Radek)

Respondent č. 3: David, 29 let

David pochází z Pardubic, se svým adoptivním otcem provozují vlastní firmu. O svém osvojení se dozvěděl v sedmi letech zcela náhodně, vždy mu prý bylo jasné, že je odlišný od ostatních členů rodiny, byl zvědavý a prohrabával šuplíky, rodiče Davidovi poté tuto informaci sdělili. Se svými adoptivními rodiči má plnohodnotný vztah, a i přes toto zjištění je považuje za vlastní.

Respondent č. 4: Šárka, 23 let

Šárka žije v Hradci Králové, kde pracuje jako zubní laborantka. O svém osvojení se dozvěděla čistou náhodou od babičky při rodinné hádce ve svých dvanácti letech. Po dlouhém váhání rodičů, zda pravdu přiznat či nikoliv a po závažném rozhovoru s dcerou se všichni členové rodiny usmířili. Šárka má se svou adoptivní rodinou nadále výjimečně krásný vztah.

Respondent č. 5: Michal, 20 let

Vysokoškolák Michal z Prahy se o své adopci dozvěděl ve svých deseti letech, kdy mu tuto skutečnost sdělily starší sestry při rodinné roztržce. Poté, co mu adoptivní rodiče informaci potvrdili, byl, jak tvrdí, v šoku, po určité době začal být za své osvojení vděčný.

Respondent č. 6: Lucie, 30 let

Lucie, prodavačka oděvů z vesnice blízko Hradce Králové, se o svém osvojení dozvěděla v sedmi letech krátce po nástupu do školní docházky. S adopcí ji seznámila adoptivní matka. „Posadila si mě a promluvily jsme si, ona mi řekla, že není moje pravá maminka a že ani neví, kde je.“ (Lucie) Se svou rodinou má Lucie nadále hezký vztah.

Respondent č. 7: Tereza, 25 let

Tereza pochází z Prahy, kde pracuje v oboru bankovníctví. Jak tvrdí, Tereze o adopci řekli rodiče v šesti letech. „Řekli mi to asi tak na můj věk, co si tak pamatuju, tak to bylo něco jako ve smyslu, že si mě porodila jiná maminka než ta moje, ale to nemění nic na tom, jak mě mají rádi.“ (Tereza) Tereza vnímá svůj domov a rodinu jako spolehlivý přístav jistoty a bezpečí.

8 Výsledky zjištění

8.1 Adaptace respondentů do adoptivní rodiny

Tato kapitola se zabývá okolnostmi zjištění adoptovaného člověka o svém osvojení adoptivní rodinou, vztahy respondentů s nejbližšími rodinnými členy a otázkou, zda je život adoptovaného člověka do větší míry ovlivněn výchovou či dědičnými geny.

Všichni dotazovaní byli osvojeni v brzkém věku, tudíž mimo zázemí adoptivní rodiny neměli do té doby možnost nahlédnout. Z důvodu sdělení o svém osvojení v nízkém věku dochází ke zkreslené interpretaci vzpomínek na okolnosti, při kterých byli s informací konfrontováni. Vojtovi, Radkovi, Tereze a Lucii rodiče adopci sdělili sami od sebe, děti si posadily a sdělili jim tuto skutečnost.

Vojta: „Řekla mi to moje mamka a vlastně moje reakce byla taková nijaká, řekl jsem jí, že jsem si to vlastně myslel, že si nejsme podobný.“

Radek: „Mamka mi to nějakým způsobem s taťkou vysvětlili, co a jak, jak se věci mají, ale že bychom to nějak zvlášť prožívali, to se říct nedá.

Poněkud dramatickým způsobem adopci zjistil Michal, Šárka a David. Šárka se o adopci dozvěděla omylem, kvůli rodinné hádce, babička se omylem prořekla. Rodiče Šárce poté přiznali pravdu. Michal zažil podobný případ, se svými staršími sestrami.

Michal: „Jednou jsme měli takovou menší potyčku, nějaká hádka byla a ony ty sestry mi to řekly. Potom jsem se teda zeptal rodičů, jestli je to pravda a oni mi to vlastně potom potvrdili.“

Zajímavým způsobem se o adopci dozvěděl i David. O adopci se dle jeho slov dozvěděl náhodně, jako dítě byl zvědavý a koukal do šuplíků. Dle svých slov podvědomě předpokládal, že je fyzicky odlišný. Rodiče si poté s Davidem popovídali.

David: „Jako každý dítě jsem byl zvědavý, tak jsem se koukal různě po šuplíkách a člověk to vždycky hledal.“

Všichni respondenti, kromě Šárky, necítili potřebu nadále téma adopce v rodině rozvíjet, či ho, jakkoliv zmiňovat.

Tereza: „Nějak jsme o tom doma extra nemluvili, jakože by to bylo na pořadu dne, to ne.“

Šárku informace o svém osvojení šokovala, bylo třeba věnovat jí dostatek času na urovnání vlastních myšlenek a stačilo několik upřímných rozhovorů se členy adoptivní rodiny, aby se s informací vyrovnala.

Šárka: „Prostě to chtělo čas, chtělo to chvíli.“

Prožívání adopce respondenti hodnotili velmi pozitivně. Účastníci výzkumu se shodli na tom, že adoptivní rodinu vnímají stejně, jako kdyby byla jejich biologická. Všichni do jednoho jsou za své osvojení vděční.

Vojta: „Já se vlastně vůbec neberu jako adoptovaný dítě. Prostě normální rodina.“

Michal: „Cítil jsem se v rodině skvěle, dávali mi veškerou péči. Já jsem rodinu vzal jako vlastní.“ Poté dodal: „Já svoje rodiče fakt miluju a jsem jim vděčný.“

Odpovědi, jaké bylo vyrůstat v adoptivní rodině se nesly v pozitivním duchu, respondenti vyprávěli svoje příběhy a zážitky, které zažili se svojí adoptivní rodinou.

Šárka: „Jezdili jsme do těch Alp, Tater, šlapat túry. Předtím to byly hrozný zážitky a teďka na to vzpomínám strašně ráda.“

Lucie: „My jsme jezdili hodně na výlety, trávili jsme hodně času na dovolených.“

Michal: „Každý rok jezdíme do Alp na hory, oni nás brali pořád na nějaké dovolené.“

Vyskytly se však i případy, kdy vztahy s rodiči lehce kolísaly v období puberty. Žádný z dotazovaných přitom nepřipisuje toto zhoršení vztahů adopci, nýbrž pubertě.

Ani po zjištění své adopce u žádného z respondentů nedošlo ke zhroucení vztahu mezi rodičem a dítětem.

Radek: „Pár slovy svoje rodiče bych popsal jako lidi, který mi v životě dali úplně všechno, co mohli. Obětovali pro mě neskutečnou část svého života.“

Tereza: „Svoji rodinu beru jako pocit jistoty a bezpečí, kde se cítím dobře a mohu se rozvíjet.“

Nebyl pocíťován rozdíl mezi nevlastními sourozenci, rodiče byli ke svým biologickým i adoptivním dětem spravedliví. Výjimkou je David, jehož příběh je komplikovanější než u ostatních respondentů.

Vojta: „Kdykoliv já jsem třeba něco dostal nebo když třeba řeknu k 18tinám brácha dostal prostě 10 tisíc a něco a myslím auto taky, tak já taky.“

Michal: „Rodiče se ke mně chovali jako k sestřám, vůbec žádný rozdíly nebo výhody pro ně nebyly.“

Davidův příběh je velmi obsáhlý, jeho adoptivní matka umřela, na výchovu Davida byl později otec sám, následně si otec našel přítelkyni, která měla syna, ten je na prvním místě. David popisuje vztah se svým nevlastním bratrem negativně. Občas se cítí odstrkovaný. Popisuje však fakt, že je už dospělý a s tátou se snaží setkávat sám, bez jeho přítelkyně a jejího syna. S otcem má vztah kladný, je mu ve všem nápomocný.

David: „On je takový číslo jedna, a já jsem až po něm, občas mě to mrzí. Člověk se s tím musí už nějak srovnat.“

Na dotaz, zda dle účastníků osobnost adoptovaného jedince vytváří výchova adoptivní rodiny či dědičné geny, respondenti odpověděli ve všech případech, že se sice geny nezaprou, ale z daleko větší části však hraje roli výchova a prostředí v osvojitelské rodině.

Tereza: „Určitě si myslím, že tam hrají roli i geny, ale větší podíl má určitě dle mého názoru výchova.“

Podstatnou roli hraje podle Radka a Lucie fakt, že čím dříve si rodiče dítě osvojí, tím lépe pro obě strany.

Radek: „Když je to dítě fakt adoptovaný od mala, tak jsem přesvědčený o tom, že ty povahové vlastnosti je schopná zformulovat ta adoptivní rodina. Samozřejmě ty geny jsou neomluvitelný.“ Následně dodal: „Ale jsem přesvědčený o tom, že adoptivní rodina dokáže to dítě zformulovat tou výchovou. Tím, jakým směrem ho vede.“

Lucie: „Myslím si, že je to asi hodně o tom, v kolika si rodiče to dítě adoptují. V mladším věku se s dítětem dá pracovat.“

Respondenti uvádějí, že na základě života v adoptivní rodině dochází, stejně jako u biologických rodin, k automatickému přebírání rysů od ostatních rodinných příslušníků.

Michal: „Se sestrami mi pořád rodiče říkají, že jsme si strašně podobný, paradoxně.“ Poté dodal: „Stejný smysl pro humor, jako je to všechno asi tou výchovou, že si hodně věcí přebírám od nich, třeba i nevědomky.“

Tereza: „Přebírám si od nich spoustu věcí, nechtěně. Vzory chování u nás hrají silnou roli.“

O respektu a lásce ke svým adoptivním rodinám svědčí i fakt, že převážná většina dotazovaných touží v budoucnosti vychovávat své děti, stejně jako tomu bylo u jejich adoptivních rodičů.

Šárka: „Vím, že až budu mít rodinu, tak bych to opravdu chtěla dělat stejně jako oni.“

8.2 Subjektivní prožívání adopce

Kapitola je zaměřena na prožívání dětství osvojených jedinců v adoptivní rodině, dále si klade otázky, co obnáší být v roli adoptovaného člověka, zda osvojení přináší i nějaké výhody, a zda se respondenti museli se svou situací postupně vyrovnávat.

Všichni respondenti popsali své dětství za šťastné, spokojené a nic by na něm neměnili. Žádný z respondentů neřekl jedinou negativní větu o svém dětství. Respondenti vzpomínají na své dětství pozitivně a popisují, co všechno zažili s adoptivní rodinou.

Šárka: „Dětství jsem měla perfektní, nemůžu si na nic stěžovat, měla jsem všeho dost, rodiče mi dali spoustu času, lásky a pochopení.“

Vojta: „Velice šťastné z toho důvodu, že si samozřejmě uvědomuji, že jsem taky nemusel být tam, kde jsem... měl jsem všechno, pomalu co jsem chtěl, ale s mírou.“

Ke stoprocentní shodě došlo i v odpovědích na to, jaké je být v roli adoptovaného. Dle názoru respondentů se necítí v ničem jiní od ostatních.

David: „Já se cítím jako každý jiný a jsem rád za to, že jsem adoptovanej.“

Tereza: „Nevím, jaké je to být neadoptovaný, přijdu si jako normální civilista.“ Následně dodala: „Nepřijdu si ničím výjimečná, jako kvůli té adopci.“

Přináší adopce i nějaké výhody? Radek, Šárka, Michal a Lucie v adopci žádnou výhodu nevnímají, adopci vnímají bez výhod.

Michal: „Já bych na tom výhody nějaký neviděl, já bych to teda nebral ani jako nevýhodu. Beru to jako normální život a hotovo.“

Výjimku zde tvořili tři respondenti, kteří uvedli pár výhod jedná se o Vojtu, Davida a Terezu. Vojta uvádí, že mohl vyrůstat v ghettu a pracovat ve fabrice, mohl se z něj stát úplně někdo jiný, než je teď. Podle Davida se rodiče více snaží a více se dítěti věnují. Tento stejný názor uvádí i Tereza.

Vojta: „Jsem taky mohl vyrůstat v nějakým cikánským ghettu někde a prostě se ze mě mohl stát úplně někdo jiný, než jsem teď.“

Tereza: „Při adopci ty rodiče opravdu miminko chtějí, je to jejich vysněné, žádný mylný pokus, který si potom nechají, když to tak řeknu z nutnosti, aby žena nešla na potrat. Adoptovaného člena nedají jen tak někomu a podle toho ta výchova taky vypadá, naši jsou za mě fakt vděčný.“

Informátoři se dále podělili o své vyrovnávání s adopcí. Všichni respondenti až na Šárku se s adopcí vyrovnávat nemuseli, neměli důvod, rodinu berou jako vlastní a sebe mnohdy jako adoptované nevnímají. Radek s Terezou tomu přikládají důvod, kvůli kterému si myslí, že adopce proběhla hladce, tím důvodem je adopce a sdělení adopce v brzkém věku, prostředí u adoptivní rodiny bylo jediné, které znali.

Tereza: „Já sama za sebe jsem se s tím vyrovnávat nemusela, asi je to fakt tím, že si mě adoptovali v takhle mladém věku.“

Výjimkou je Šárka, kterou tato informace přinutila k návštěvě školního psychologa. Skutečnost pro ni byla tíživější a nepochopitelnější o to více, že se s ní byla nucena smířit ve svých dvanácti letech, jak sama potvrdila, v tom nejkritičtějším věku. Vyhledání odborné, nestranné osoby bylo učiněno za účelem vypovídat se, než že by se jednalo o řešení vlastní psychické trýzně.

Šárka: „Navštívila jsem školního psychologa, ale to bylo z mojí vlastní vůle. Ne, že by mě do toho rodiče cpali, a bylo to spíš takový, že jsem se potřebovala vypovídat, než, že bych na tom byla psychicky špatně.“

Respondenti, včetně Šárky, nejsou adopcí nijak v každodenním životě ovlivněni.

8.3 Vliv adopce na partnerské vztahy

Úkolem této kapitoly je zjistit, zda respondenty adopce v oblasti partnerských vztahů ovlivnila, jakým způsobem jejich partneři na osvojení reagují a zda by i oni sami v budoucnu o osvojení usilovali.

Vztahy jsou popisovány jako skvělé, respondenty adopce v partnerském odvětví žádným způsobem neovlivnila.

Dotazovaní shodně tvrdí, že jejich partneři již od počátku vztahu na adopci nepohlíželi nijak negativně. O adopci byli informováni v prvních týdnech od seznámení, na okolnosti adopce se dotazovali podstatně více a do hloubky než lidé z blízkého okolí respondentů.

Lucie: „Já jsem mu to řekla hned ze začátku, aby na to byl připravený, vzal to pěkně a vůbec mu to nevadí.“

Vyskytl se zde případ, konkrétně u Radka, který měl první vztah s adoptovanou slečnou.

Radek: „Tak první vztah, který jsem měl, tak partnerka byla adoptovaná taky. Takže tam to bylo bez problému a teďka v momentálním vztahu, tam ten problém není vůbec žádný.“

David v rozhovoru sdělil svojí zajímavou zkušenost, Davida považovali rodiče partnerek za člověka romského původu a bylo s ním i tak nakládáno. Teprve když se dozvěděli o Davidově adopci v minulosti a seznámili se i s jeho adoptivními rodiči, začali ho vnímat jako plnohodnotného člena společnosti.

David: „Když mě viděli, tak si mysleli, že se mnou budou jenom problémy, ale pak viděli, že chodím do práce, že nejsem žádný flink.“

Osvojení dítěte se v budoucnu nebrání čtyři ze sedmi dotazovaných. Vojtěch má dokonce v plánu z adopce vytvořit rodinnou tradici, dědicí se z generace na generaci. Touží mít, stejně jako ostatní respondenti, vlastní dítě a další si osvojit, jak tvrdí, chce mu dopřát zázemí a rodinné štěstí.

Ačkoliv se ani zbylí respondenti adopci nebrání, jejich prioritou však je založit si rodinu vlastní, a jen v případě, že by to možné z jakéhokoliv důvodu nebylo, přistoupit k adopci.

David: „Chtěl bych mít svoje vlastní dítě a potom si adoptovat.“ Následně dodal: „Chci někomu dopřát to zázemí a to štěstí.“

Michal: „Určitě bych jednou chtěl, je to fakt dobrá věc, chci někomu pomoci a dát někomu šanci na nový začátek.“

Ačkoliv se ani zbylí respondenti adopci nebrání, jejich prioritou však je založit si rodinu vlastní, a jen v případě, že by to možné z jakéhokoliv důvodu nebylo, přistoupit k adopci.

Lucie: „Nejdřív bych se chtěla pokusit o svoje vlastní a až potom bych přišla na volbu adopce, ale vůbec bych se tomu nebránila.“

8.4 Sdělení informace o adopci okolí

Sekce se zabývá otázkou, jakým způsobem respondenti sdíleli informace o své adopci se svými blízkými, přáteli i širší veřejností, jak na toto sdělení okolí reagovalo a zda se respondenti v důsledku této informace setkali se šikanou či jakémukoliv útlaku. Odpovědi a reakce dotazovaných byly poněkud odlišné od předchozích částí rozhovoru.

Šárka byla již v době dospívání pod vlivem nejistoty ve sdělování osobních informací kamarádkám. Obávala se, že jakmile zjistí cokoliv o Šárčině adopci, přestanou s ní komunikovat. Zbylí respondenti informaci o osvojení podávali zcela běžně, a to jak lidem v úzkém, tak i vzdálenějším okolí.

Lucie: „Snažila jsem se to vždycky říct svým pravým kamarádům, ty pro mě byli nejdůležitější. Povídalo se mi o tom hezky, jelikož nemám fakt žádnou špatnou zkušenost.“

Přátelé i veřejnost reagovali na sdělení adopce pozitivně, to se však nedá říct o spolužácích ze školy. Tereza ani Lucie nepocítily šikanu ve školním prostředí. Naopak, Terezu prý její spolužáci díky skutečnosti, že je adoptovaná, považovali za „poněkud zajímavou.“

Tereza: „My jsme byli hodně fajn třída, spolužáci mě měli rádi, možná mi to ještě pomohlo v tom, že jsem byla ta zajímavá holka.“

Šárka s Michalem se šikanou setkali v menší míře na základní škole. Oba jsou toho názoru, že šikana se projevila v období puberty, žáci si je v menší míře dobírali. Michal od spolužáků tyto narážky očekával. Postupem času, se situace zlepšila a vytratila.

Michal: „Myslím, že to ale bylo jasné, že bez toho by se to neobešlo.“

Také Radek nevzpomíná na svá školní léta pouze pozitivně. I on se se šikanou, která v jeho případě trvala téměř pět let, setkal na základní škole. Spolužáci, poté, co zjistili od

učitelky během předmětu Občanská výuka, že je adoptovaný, považovali za odlišného, což mu dávali náležitě najevo. Radek byl v důsledku šikany nucen vyhledat odbornou psychologickou pomoc.

Radek: „Byl jsem pro ně jiný, neměl jsem rodiče vlastní.“ Následně dodal: „Zjistili, že je to vlastně normální, že to není nic na škodu, není to vada, nemoc nebo cokoli a postupem času to opadlo.“

David a Vojtěch se se šikanou setkali nikoliv z důvodu adopce, nýbrž kvůli rasovým předsudkům.

David: „Samozřejmě na základce jsem měl problémy, protože ty rasové předsudky tam byly.“

8.5 Biologická rodina

Cílem kapitoly je zjistit, zda respondenti pocíťovali touhu vyhledat své biologické rodiče, případně jaké byli jejich pohnutky k tomuto činu, zda se se svou biologickou rodinou setkali a popřípadě jaký k tomu byl důvod.

Je pochopitelné, že naprostá většina respondentů nad tímto tématem uvažovala převážně ze zájmu o zjištění svého původu, rodinné anamnézy a zajímala je i fyzická podoba s biologickými rodiči. Je proto překvapivé, že o jejich přímé vyhledání a setkání s nimi doposud neprojevil zájem nikdo z dotazovaných. Respondenti neprojevili ochotu hlouběji se tímto tématem zabývat.

Michal: „Nikdy jsem neměl zájem je hledat.“ Poté dodal: „Na co, já mám rodinu a nic víc mě už nezajímá.“

Lucie: „Biologický rodiče jsou mi cizí a nahradila mi je moje adoptivní rodina.“

U Šárky, Terezy a Davida se v mladším věku projevila tendence svou biologickou rodinu vyhledat, nicméně se vzrůstajícím věkem jejich nadšení z nového poznání opadlo, stejně jako touha seznámit se s důvodem adopce.

Tereza: „Když jsem byla menší, tak jsem chtěla, zajímalo mě, co dělají, jak vypadají, ale postupem času to ze mě opadalo.“

David: „Na druhou stranu jsem se bál, co přijde, co se ukáže a tak dále, nebyl jsem si úplně jistý. Chvilku jsem nad tím přemýšlel a pak jsem si říkal, že jsem spokojený takhle jak jsem a nechtěl bych to měnit.“

David se přesto jako jediný nakonec se svou biologickou rodinou o pár let později setkal, ačkoliv on sám iniciátorem tohoto setkání nebyl. Jeho nevlastní sourozenci projevíli touhu se s Davidem setkat osobně poté, co jim informaci o existenci dalšího dítěte sdělila jejich matka, Davidova matka biologická. Davidovi nevlastní sourozenci zašli na úřad a vyžadovali si jeho adresu. Sourozenci se vydali do místa jeho bydliště. Vzhledem k tomu, že David v té době již s osvojitelskou rodinou pod jednou střechou nežil, měl dostatek času na své rozhodnutí, zdali se se svou biologickou rodinou setká či nikoliv poté, co se od adoptivních rodičů dozvěděl o návštěvě svých sourozenců. K návštěvě nakonec došlo, ve společnosti své biologické matky se necítil příjemně.

David: „To nebylo zrovna pro mě příjemný, takže jsem z toho byl takový trochu přepadlý. Chtěl jsem hned odjet, ale tak ze slušnosti jsem pozdravil, ale to bylo tak nějak všechno.“ Poté pokračoval: „Pro mě to není máma, pro mě to je cizí člověk.“ Dále dodal: „Jsem rád, kde jsem a v jaký rodině jsem.“

Naprosté většině zůstával rozum stát nad tím, jak někdo může odložit své dítě, od té většiny padla odpověď, že by toto nikdo nedokázal udělat. Nejčastějším důvodem odložení respondenti uvádí finanční potíže.

8.6 Dopady osvojení na život jedince

Závěrečná část práce pojednává o vlivu adopce na život a budoucnost osvojeného jedince a klade si otázku, zda v respondentech adopce zanechala negativní pocity.

Všech sedm dotazovaných uvádí, že své osvojení adoptivní rodinou považují za jednoznačně pozitivní událost ve svých životech, někteří dokonce hovoří v jistém smyslu záchrany a vysvobození.

Tereza: „Bůh ví, kde bych teď byla a co bych dělala.“

David: „Já, kdybych bydlel u své biologické rodiny, tak si myslím, že bych byl jako oni. Úplně stejný, nepřizpůsobivý, hrozný grázl bych byl, možná ještě větší než oni. Nedopadlo by to dobře.“ Poté dodal: „Jsem rád za to, že jsem adoptovaný.“

Jak tvrdí dotazovaní, jejich osvojení je pozitivně zformovala ve vztahu k druhým, jsou více rezistentní ke svému okolí, krachy v životě neprožívají dlouhodobě, jsou více soběstační a přizpůsobiví.

Radek: „Adopce mě hodně jako ovlivnila díky tomu negativnímu dopadu v mládí, že jsem se naučil bojovat proti tomu všemu a nějakým způsobem se o sebe postarat sám.“

Tereza: „Naučila jsem se být hodně cílevědomá, mám vysoké cíle, co si vytyčím, tak toho nějak dosáhnu.“ „Jsem na sebe docela tvrdá, chci z toho života dostat maximum.“

Negativní dopady adopce na svůj každodenní život nezaznamenal žádný z dotazovaných. Všech sedm respondentů uvedlo smíření se svou situací, a to někteří již ve velmi nízkém věku.

Michal: „Já už jsem s tím byl smířený od mala.“

Vojta: „Já jsem to fakt neřešil, protože jsem viděl, že jsem prostě spokojený, nic víc nepotřebuju.“

Tereza: „Jsem s tím smířená už od začátku, adopce mě vůbec nepoznamenala.“

9 Závěr

Jak již bylo zmíněno v úvodu, ne každý jedinec má možnost vyrůst v plnohodnotné a fungující rodině. Řešením takové negativní situace může být právě adopce, jež je obecně považována za nejdokonalejší formu náhradní rodinné péče. Cílem osvojení by mělo být začlenění adoptovaného do nové rodiny a poskytnutí bezpečného zázemí, které má zvyšovat šance na plnohodnotný život.

Cílem práce bylo popsat subjektivní prožívání a dopady adopce v životě osvojených mladých dospělých. V teoretické části je objasněna rodina, význam rodiny pro dítě a rodinné fungování. Druhá kapitola se zaměřuje na náhradní rodinnou péči a její formy. Třetí kapitola vymezuje pojem a druhy adopce, podmínky adopce v České republice a proces zprostředkování. Ve čtvrté kapitole je objasněna adaptace dítěte do rodiny, vztahy adoptovaného s rodiči, biologická rodina, dále se kapitola zaměřuje na geny, výchovu a sdělení adopce jedinci. Závěrečná kapitola je věnována mladé dospělosti ve věku 20-35 let.

Praktická část si kladla za cíl probádat a přiblížit adopci z pohledu mladého osvojeného jedince. Snažila se zachytit subjektivní prožívání těchto zkušeností a jaký měla dopad na kvalitu života jedince. Pro výzkum byl použit vlastní kvalitativní výzkum realizovaný pomocí polostrukturovaných rozhovorů. Rozhovory byly uskutečněny se sedmi respondenty.

Autorka zde přikládá výsledky kvalitativního výzkumu. Pro výzkum byly stanoveny tyto výzkumné otázky:

1. Jak adoptovaní lidé ve věku 20-35 let subjektivně prožívají adopci a jaké dopady má osvojení na jejich život?
2. Jak jsem se dozvěděl/a o své adopci a jak jsme osvojení v rodině prožívali?
3. Jak mě vlastní adopce ovlivnila v osobních vztazích?
4. Jaké jsou výhody být v roli adoptovaného člověka?

Z výsledků odpovědí vyplývá, že osvojení je dotazovanými hodnoceno pozitivně, stejně jako proces adaptace do osvojitelské rodiny. Prožívání osvojení v rodině je popisováno kladně. Účastníci výzkumu se shodli na tom, že adoptivní rodinu vnímají stejně, jako kdyby byla jejich biologická. Dopady adopce na svůj každodenní život nezaznamenal žádný z dotazovaných respondentů.

Všichni respondenti byli osvojeni v brzkém věku (do tří let), tudíž mimo zázemí adoptivní rodiny neměli do té doby možnost nahlédnout. Ve většině případů rodiče dětem sdělili adopci sami od sebe. U dvou respondentů bylo zjištění poněkud dramatičtější, sdělení vyplynula z rodinných hádek. Poslední respondent podvědomě věděl o fyzické odlišnosti od rodičů a začal hledat sám od sebe spojitosti s adopcí. Po zjištění své adopce u žádného z respondentů nedošlo ke zhroucení vztahu mezi rodičem a dítětem. Respondenti jsou za své osvojení vděční.

Žádný z respondentů necítí negativní vliv adopce na kvalitu jejich partnerského, rodinného či profesního života. Dle odpovědí dotazovaných je osvojení pozitivně zformovala ve vztahu k druhým, jsou více rezistentní ke svému okolí, krachy v životě neprožívají dlouhodobě, jsou více soběstační a přizpůsobiví. Další pozitivní fakt je ten, že převážná většina dotazovaných touží v budoucnosti vychovávat své děti, stejně jako je vychovávali adoptivní rodiče.

Jak vyplývá z rozhovorů, výhodou, kterou vnímají adoptovaní jedinci, je větší péče a celkově spojená starost o ně samotné. Zajímavým a častým faktem byl taky ten, že sebe mnohdy jako adoptované nevnímají.

Respondenti jsou na základě života v adoptivní rodině přesvědčeni o automatickém přebírání rysů od ostatních rodinných příslušníků.

Z odpovědí také vyplynulo, že z větší části hraje roli výchova a prostředí v osvojitelské rodině než dědičné geny. Tímto autorka naplňuje stanovený cíl práce.

Autorka se domnívá, že tato práce přinesla pohled na adopci z jiné perspektivy, než je zvykem. Výsledky výzkumu mohou velmi dobře posloužit vědeckým pracovníkům, tvůrcům, pedagogům, ale také široké veřejnosti. Dle autorky je toto téma v dnešní době velice aktuální a je důležité se mu nadále hlouběji věnovat.

10 Seznam použité literatury

Archerová, C. 2001. *Dítě v náhradní rodině*. Praha: Portál.

Bowlby, J. 1969. *Attachment and Loss*. New York: Basic Books.

Bubleová, V., L., Vránová, A., Vávrová, J., Frantíková. 2011. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče.

Bubleová, V., L., Vránová, J., Frantíková. 2011. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručíka*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče.

Bubleová, Vávrová, Vyskočil, Pokorná – Bubleová, V., A., Vávrová, F., Vyskočil, P., Pokorná. 2014. *Základní informace o osvojení (adopci)*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče.

Disman, M. 2000. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum.

Hendl, J. 2005. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál.

Matějček, Z. 1994. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál.

Matějček, Z. a kol. 1999. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Portál.

Matějček, Z., Z., Dytrych. 1994. *Děti rodina a stres*. Praha: Galén.

Matějček, Z., Z., Dytrych. 1999. *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. Praha: Garda.

Plaňava, I. 2000. *Manželství a rodiny*. Brno: Doplněk.

Purvis, K., D., Cross, W., Sunshine. 2013. *Dítě v náhradní rodině*. Praha: Garda.

Říčan, P. 2004. *Cesta životem: vývojová psychologie*. Praha: Portál.

Scholerová, J. 2002. *Adopce: vztah založený na slibu: užitečné rady a postřehy pro adoptivní rodiče a pěstouny*. Praha: Návrat domů.

Sobotková, I. 2001. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál.

Škoviera, A. 2007. *Dilema náhradní výchovy*. Praha: Portál.

Thorová, K. 2015. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál.

Zezulová, D. 2012. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál.

Prameny:

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (nový)

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

10.1 Seznam internetových zdrojů

Fišerová, Vlasta. 2018. „*Rodina*.“ Sociologická encyklopedie. [online], [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Rodina>

Středisko náhradní rodinné péče. 2021. „*Informace o NRP*.“ [online], [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: <https://www.nahradnirodina.cz/>

11 Seznam tabulek

Tabulka 1: Demografické znaky respondentů.....32

12 Přílohy

12.1 Scénář rozhovoru

a) Představení a seznámení se s tématem práce

b) Adaptace respondentů do adoptivní rodiny

V kolika letech jste se dozvěděl/a, že jste adoptovaný/á?

Jak jste se dozvěděl/a o adopci?

Jak Vám tuto informaci rodiče sdělili?

Mluvili jste doma o adopci často?

Jak jste v rodině adopci prožívali?

Jaké bylo vyrůstat v adoptivní rodině?

Jak s Vámi rodiče mluvili o adopci, když jste byl/a malý/á?

Jak vnímáte své adoptivní rodiče?

Co máte společného se svojí adoptivní rodinou?

Myslíte si, že osobnost dítěte formuje výchova od adoptivní rodiny nebo dědičné geny?

c) Subjektivní prožívání adopce

Jaké jste měl/a dětství?

Jaké je být v roli adoptovaného?

Jak jste se s touto informací postupně vyrovnával/a?

Jaké jsou podle Vás výhody adopce?

Ovlivňuje Vás adopce v každodenním životě?

d) Vliv adopce na partnerské vztahy

Ovlivnila Vás adopce ve Vašich partnerských vztazích?

Jak jste přistupoval/a ke sdílení adopce svému/svojí partnerovi/partnerce?

Chtěl/a byste vy sám/a jednou někoho adoptovat?

e) Sdělení informace o adopci okolí

Jak jste přistupoval/a ke sdílení adopce svému okolí?

Setkal/a jste se se šikanou, kvůli adopci?

f) Biologická rodina

Měl/a jste zájem hledat svoje biologické rodiče?

Jak probíhalo případné hledání biologické rodiny?

Co Vás vedlo k hledání biologické rodiny?

Jaké bylo setkání s biologickými rodiči?

Co Vám pomohlo se vyrovnat s realitou, že o Vás biologická rodina nezačala pečovat?

Bylo pro Vás klíčové, z jakých důvodů Vás dala biologická matka k adopci?

g) Dopady osvojení na život jedince

Pociťujete dopady adopce ve Vašem životě?

Zanechala ve Vás adopce nějaké pocity?

Myslíte, že Vás adopce ovlivnila jako osobu?

Co z Vaši osobnosti jste si vytvořil/a vlastní snahou?

12.2 Přepsaný rozhovor

Výzkumník: Lucie Čermáková

Respondent: David

Výzkumník: Jaké jste měl dětství?

Respondent: Myslím si, že jsem ho měl velmi pěkný, co se týká... co jsem prožil s tátou, hodně cestování, nemůžu si stěžovat, jako vůbec. Všeho jsem měl dost, nebyl jsem nějak zanedbaný dítě... to se nedá říct.

Výzkumník: Jak jste se dozvěděl o adopci a jak jste ji v rodině prožívali?

Respondent: O adopci jsem se dozvěděl úplně náhodně, jako každý dítě jsem byl zvědavý, tak jsem se koukal různě po šuplíkách a člověk to vždycky hledal. Pak jsem se ptal na to našich, oni mi o adopci řekli, já jsem to pak vnímal pozitivně. Už to nebylo takový, ale ten první okamžik byl... trochu jsem se zalekl, co to je a nevěděl jsem o co jde, takže mi to vysvětlili a byl jsem potom v pohodě. Neměl jsem s tím potom negativní dopady, to se vůbec nedá říct.

Výzkumník: V kolik letech jste to zjistil?

Respondent: Já si myslím, že mi bylo takových šest, sedm let. V téhle době jsem se to dozvěděl.

Výzkumník: Tak to jste byl zhruba v první třídě.

Respondent: Ano, ano. Každému bylo zhruba jasné, že jsem adoptovaný, když moji rodiče jsou bílý a já jsem tmavší, takže v dětství jsem měl problém se šikanou a ty lidi to prostě nevnímají dobře. Vždycky, když je někdo tmavší, odlišný, tak každý to dneska odsuzuje.

Výzkumník: Jaké je to být v roli adoptovaného?

Respondent: Já se cítím jako každý jiný a jsem rád za to, že jsem adoptovaný, nestěžuju si, nemám s tím žádný... vůbec mě to netrápí, naopak jsem hrozně rád, že mám rodinu takovou, jakou mám, protože když bych vyrůstal v rodině... v té rodině biologické, tak by to nedopadlo dobře. Bylo by to hrozně špatný.

Výzkumník: V kolika měsících, letech Vás náhradní rodina adoptovala?

Respondent: Ve třech letech to bylo.

Výzkumník: Jaké pro Vás bylo, vyrůstat v adoptivní rodině?

Respondent: Já jsem, to bral úplně kladně, jako v rodině ve své. Táta, máma prostě, byli pro mě vlastní. Já jsem dětství měl opravdu hezký, cestovali jsme všude možně a věnovali

se mi, měl jsem různé kroužky, takže jsem nebyl nějak zanedbaný... to vůbec, že bych byl nějak přehlížený. Jako měl jsem plnou péči, absolutně.

Výzkumník: Jak vnímáte svoje adoptivní rodiče?

Respondent: Velice kladně, velice dobře.

Výzkumník: Jak s Vámi o adopci mluvili, když jste byl malý?

Respondent: To už si teda upřímně moc nepamatuju, ale snažili se mi to vysvětlit normálně, že jsem adoptovanej, že se nemusím ničeho bát, že nejsem nějak méně cenný... nemusím mít obavy, jsem jejich, že mě tak berou, nemusím mít obavy, že by mě někam dali, prostě zůstanu tam u nich.

Výzkumník: Mluvili jste doma o adopci často?

Respondent: Já si myslím, že akorát ten den, kdy jsem se to dozvěděl, tak jsem se na to vlastně ptal a od té doby vůbec. Od té doby jsme to vůbec neřešili. Neměl jsem potřebu to nějak rozvádět dál.

Výzkumník: Takže jste se s tou informací nemusel nějak postupně vyrovnávat, že byste z adopce měl psychický potíže.

Respondent: Ne, to vůbec. Akorát jak jsem říkal, ten první okamžik to bylo takový zaleknutí, ale pak když mi to naši vysvětlili, byl jsem naprosto v pohodě.

Výzkumník: A jak Vám to vysvětlili?

Respondent: Moje máma, ta nemohla mít děti, takže vlastně se rozhodovali o tý adopci, takže tak.

Výzkumník: Takže Vám to řekli, takto přímo, že mamka nemohla mít děti, tak si Vás vzali.

Respondent: Ano, přesně.

Výzkumník: Vidíte výhody adopce?

Respondent: Tak výhody, má to samozřejmě výhody. Dárky a takhle (smích) ty rodiče se snaží víc... ne jako kupování dárků, ale je to takový... (smích) víc se věnují, snaží se.

Výzkumník: Co máte společného se svojí adoptivní rodinou? Co Vás naučili? Co máte po nich?

Respondent: Myslím si, že určitě mě naučili se slušně chovat... nějak vystupovat, nebýt gauner. Takový kladný věci spíš, nějak se v životě prosadit a jít tím správným směrem.

Výzkumník: Co máte společného se svojí adoptivní rodinou?

Respondent: To je takový... určitě táta, to je takový můj vzor, takže se snažím... tak jak on jedná, jednat taky. Podle něj hrozně jedu ve všech směrech, snažím se.

Výzkumník: Měl jste zájem hledat své biologické rodiče?

Respondent: No, chvílku jsem měl a pak to nějak přešlo, neměl potřebu.

Výzkumník: V kolika letech byl tedy ten zlom, kdy jste je chtěl najít?

Respondent: Před tou pubertou, to tak nějak bylo.

Výzkumník: Vycouval jste z toho potom sám? Nebo Vám to rozmluvili rodiče?

Respondent: Já jsem z toho vycouval sám. Chvilku jsem měl takový jako... jsem si říkal, že by to bylo dobrý, kdybych měl vlastního brácha a pak jsem si říkal... radši ne. Na druhou stranu jsem se trochu bál, co přijde, co se ukáže a tak dále (smích) nebyl jsem si úplně jistý. Chvilku jsem nad tím přemýšlel, pak jsem si říkal, že jsem spokojený takhle jak jsem a nechtěl bych to měnit.

Výzkumník: Jak probíhalo případné hledání biologické rodiny? Vy jste tedy říkal, že jste nehledal, jak jste na ně narazil?

Respondent: Já jsem nehledal, oni si mě našli na úřadě. Vyhledali si mě, paní jim dala adresu, což jsem ani nevěděl, že jde... to jsem koukal úplně.

Výzkumník: Oni si tam přišli, zeptali se na Vás.

Respondent: Oni jim totiž řekli... ta máma biologická řekla, že je vlastně další člen rodiny a vlastně ať si mě najdou. Ona jim to oznámila, na tom městském úřadě jim řekli, kde jsem. Potom vlastně přijeli před rodičův barák, co mají a tam zvonili. Já jsem tam nebydlel v té době.

Výzkumník: A proč to udělali? Proč zrovna takhle pozdě?

Respondent: Nevím, moje biologická máma, ona prostě... jak to říct slušně, chytá raply, nedá se s ní vydržet. Ona řekla sourozencům, se nějak bavili a řekla jim, že je ještě jeden další člen rodiny, že jsem já. Na tom úřadě se vlastně dopídili toto, kde bydlím.

Výzkumník: A to si Vás teda našli ty sourozenci?

Respondent: Ano, ty sourozenci.

Výzkumník: Jo, takhle a z kolika jste teda sourozenců?

Výzkumník: A proč se teda rozhodli dát k adopci jediného z Vás?

Respondent: No, já jsem tam potom vlastně jel s mojí kamarádkou, nechtěl jsem tam jet sám. Byl jsem u nich na návštěvě a ta moje biologická máma tam vlastně byla, to nebylo zrovna pro mě příjemný, takže jsem z toho byl takový trochu přepadlý. Chtěl jsem hned odjet, ale tak ze slušnosti jsem pozdravil, ale to bylo tak nějak všechno. Pak mi brácha s tou ségrou říkali, jak to bylo, po druhý schůzce. Ona mě vlastně měla s nějakým jiným tátou a je měla zase s někým jiným, že vlastně... jak to říct, ten druhý byl v kriminále zavřený a kdyby se dozvěděl, že moje biologická máma má s někým jiným dítě tak, že

by mě zabil, takže mě musela dát k adopci. Bylo to jak z amerického filmu, jak z telenovely (smích).

Výzkumník: A ten táta biologický?

Respondent: To vůbec nevím, nikdo mi nebyl schopný říct, kdo to je. To mě třeba hrozně zajímalo, třeba jakého původu byl, u něj jsem fakt měl zájem zjistit to, ale bohužel. Biologická máma nebyla schopná nic říct.

Výzkumník: Jak myslíte, že to ta máma prožívala, když Vás celou dobu odnosila, porodila Vás, byla s Vámi tři roky.

Respondent: Já si tohle nedokážu představit, já to беру tak, že pro mě to není máma, pro mě to je cizí člověk, pro mě je rodina ten, kdo mě vychoval a tím to hasne. Nedokážu tohle přenést nebo odpustit, vždycky je nějaká možnost, jak se to dá řešit a tohle neberu jako možnost, samozřejmě, kdyby mě nechala někde na ulici... tak aspoň, že udělala tohle. Aspoň, že se rozhodla pro tuhle možnost, ale i tak, vždycky je nějaký řešení, já toho vůbec nelituju, že tohle udělala. Jsem rád, kde jsem a v jaký rodině jsem.

Výzkumník: A jak jsou na tom ty sourozenci Vaši nevlastní?

Respondent: Ty sourozenci vlastně, ten brácha má čtyři nebo pět dětí, z toho má jednoho postiženého, takže bydlí vlastně v tom ghettu, co tam je, mají snad milion exekucí a všechno možného, občas chodí na nějaký brigády.

Výzkumník: A ta nevlastní sestra?

Respondent: Ta ségra ta je absolutně nepřizpůsobivá, když jsme u nich byli na návštěvě, tak bylo vidět, když se povídalo o mém dětství, co jsem všechno prožil a kde jsem všude cestoval, tak už bylo jenom vidět na ní, jak se jí točí v očích bankovky, je hrozně na peníze, co dělám a co jsem dostal a co dělají rodiče, všechny věci jako osobní.

Výzkumník: A to Vás pozvali oni k sobě?

Respondent: Ano, oni mě pozvali. Já jsem se teda docela dost přemlouval, bydlel jsem tenkrát s přítelkyní, ona je teda taky romského původu, ale oni to jsou romský baroni, takže to nejsou jako netáhla a tak podobně, ale byli to slušní lidi, co chodí do práce a ta mě vlastně dokopala, abych tam šel, já jsem nechtěl.

Výzkumník: Jak na Vás celkově působilo setkání s biologickou rodinou?

Respondent: Takový smíšený pocity. Nebylo to úplně to, co bych čekal.

Výzkumník: Jste rád za to, že jste jí viděl?

Respondent: Rád se říct nedá, ale jako samozřejmě člověk je rád, jak vlastně vypadají, co je vlastně ta odvrácená strana. Člověk si uvědomí, v čem žije a srovná si to, dá si to dohromady a řekne si: „Jo, žiju v rodině, kde mám všechno.“ V každé rodině je něco, ale

nežili jsme od výplaty k výplatě, bylo tam zázemí a v téhle straně nic takového není, samé problémy, nečistota. Za sebe můžu říct, že si to fakt člověk srovná v hlavě.

Výzkumník: Bylo pro Vás klíčové, z jakých důvodů Vás dala Vaše biologická matka k adopci?

Respondent: Těžko říct, vůbec jsem se jí osobně neptal, já jsem to bral jako..., že mě odložila, že mě nechtěla a tím se mi vlastně ten člověk... jak to říct, ten člověk pro mě něco jako umřel. Ten člověk mě už absolutně nezajímá, i kdyby něco, já nevím... tak ji i překročím, nezajímá mě to.

Výzkumník: Co Vám pomohlo vyrovnat se s realitou, že o Vás biologická rodina nezačala pečovat?

Respondent: Určitě ta moje adoptivní rodina, hodně mi pomáhala a cítil jsem se v ní hezky.

Výzkumník: Pociťujete dopady adopce ve Vašem životě?

Respondent: Já to беру úplně... jak kdybych byl u své biologický rodiny. Vůbec se necítím nějak méně cenný.

Výzkumník: Jak Vás ovlivnilo to, že jste adoptovaný ve Vašich partnerských vztazích?

Respondent: (smích) Občas to bylo teda docela zajímavý, tak samozřejmě každý si myslel, že jsem v uvozovkách Rom, že jsem nepřizpůsobivý, ale když jsem jim vysvětlil, v jaký rodině vyrůstám, tak nebyl problém, ale vždycky ty rodiče těch přítelkyní, tak to nebylo takový úplně to pozitivní první shledání, když mě viděli, tak si asi mysleli, že se mnou budou jenom problémy, ale pak viděli, že chodím do práce, že nejsem žádný flink.

Výzkumník: A když jste přítelkyni řekl, že jste adoptovaný?

Respondent: No, upřímně začala se víc vyptávat, protože jí to zajímalo. Holky jsou empatický, takže byla nadšená jako: „ty jsi adoptovanej?“ „to je krásný“ a tak podobně (smích) a potom, že bychom si taky mohli adoptovat jednou.

Výzkumník: Ovlivnilo Vás to, že jste adoptovaný ve Vašich vztazích?

Respondent: Ne, vždycky, když jsem jim to nějak vysvětlil, tak úplně v pohodě.

Výzkumník: Jak jste přistupoval ke sdílení adopce svému okolí?

Respondent: No, každému jsem to určitě neříkal, nejsem zase typ, který by to každému říkal. Když jsem jezdil do školy ráno, rodiče mě přivázeli, tak samozřejmě, když viděli, v čem jsme příjížděli, protože táta podniká, tak jim to bylo jasný.

Výzkumník: A svým kamarádům? Jak k nim jste jim o adopci řekl?

Respondent: Oni se mě ptali, já jsem nemusel začínat. Samozřejmě na základce jsem měl problémy, protože ty rasový předsudky tam byly, takže se to muselo nějak srovnat.

Výzkumník: Chtěl byste si Vy sám jednou někoho adoptovat?

Respondent: Určitě! Určitě, samozřejmě... to je jasný úplně. Jako chtěl bych mít svoje vlastní dítě a potom si adoptovat.

Výzkumník: A co kdyby budoucí přítelkyně nechtěla adoptovat někoho?

Respondent: No, tak to bych docela naléhal, protože to je pro mě docela zásadní, musela by se s tím smířit, ale určitě bych tohle chtěl dopřát taky někomu.

Výzkumník: Je super, že kdybyste adoptovaný nebyl, tak by Vás to asi ani nenapadlo, si někoho adoptovat.

Respondent: To určitě. Chci pomoc někomu, jako rodiče pomohli mně. Chci někomu dopřát to zázemí a to štěstí. Rád bych to stihnul do čtyřiceti let (smích) tak uvidíme.

Výzkumník: Máte dojem, že Vás spíše formovalo prostředí v adoptivní rodině, jak Vás rodina vedla nebo prostředí biologické rodiny, například geny.

Respondent: Tak geny tam samozřejmě taky cloumají, co si budeme, to tam člověk nezadusí, to tam ve mně už je, ale ta výchova od adoptivních rodičů, ta je klíčová.

Výzkumník: Co z Vaši osobnosti jste si vytvořil vlastní snahou?

Respondent: To je těžká otázka, já si myslím, že to... jak mě vedli rodiče, je to takový ten směr, který mi dali a potom jsem se odrazil já sám.

Výzkumník: Měl jste nebo máte potřebu být dobrým dítětem pro svoje rodiče? Jako třeba zavděčit se jim za to, co pro Vás udělali?

Respondent: Určitě, hlavně k tátovi, s ním jsem jako vyrůstal a trávili jsme spolu nejvíc času. Jeho mám asi nejradši, jsem mu opravdu vděčný. Moje máma mi umřela ve třinácti letech.

Výzkumník: Takže oni si Vás adoptovali spolu ve třech letech a pak...

Respondent: No... a ve třinácti umřela, oni se rozvedli, bohužel... ona to nezvládala, jak nemohla mít svoje vlastní dítě, tak to s ní nebylo takový růžový. Ona učila u dětí, táta cestoval, takže na něj žárlila, myslela si, že lítá někde po holkách, ale nebylo to tak. Táta chtěl zaopatřit rodinu, tak se rozvedli. Ona potom byla v alkoholický léčebně, našla si tam přítele, znovu se vdala, pak mě soud přidělil k ní. Já jsem s ní nechtěl být, protože pila a mlátila mě, potom jsem to zavolať tátovi, ať pro mě přijede a od té doby jsem vlastně zůstal s ním.

Výzkumník: A myslíte, že mamku svrhla ta adopce?

Respondent: Ona to nezvládala sama se sebou, byla perfekcionistka, celou dobu se vlastně chovala hezky, až do té doby, co začala pít. Bylo mi zhruba jedenáct let, co se tohle všechno odehrávalo.

Výzkumník: Měl jste vůbec na výběr soudu? Ke komu půjdete, když jste v tu dobu nebyl zletilý?

Respondent: Na výběr jsem neměl, soud rozhodl ve prospěch mámy a přidělili mě k ní, ale já jsem pak s ní nechtěl být, protože byla úplně jiný člověk, z toho pití. Už jsem ji přestal věřit.

Výzkumník: A od těch zhruba dvanácti let jste s taťkou, vzal si Vás do péče.

Respondent: To jo, on má teda teď macechu, znovu se oženil a má vlastně dva bráchy.

Výzkumník: A s nimi vycházíte jak?

Respondent: Vycházíme spolu v pohodě, ale ta macecha je prostě... ona je o dost mladší než táta, je taková... není zlá, ale sedí na ní to slovo macecha. Táta má už svůj věk, chce mít svůj klid, nechce se dohadovat zbytečně a přistoupí na její věci.

Výzkumník: Cítíte se momentálně "odstrkovaný"? kvůli tomu, že táta má děti se svojí současnou manželkou?

Respondent: Jo, protože nevlastní brácha, ten je na vysoký škole, teď má přítelkyni, učí se a tak dále, a já jsem takový typ, že jsem... ne úplně problémový, ale ty geny tam prostě jsou. On je takový číslo jedna a já jsem až po něm, občas mě to mrzí. Člověk se s tím musí už nějak srovnat.

Výzkumník: Aktuálně máte s adoptivním tátou, jaký vztah?

Respondent: S tátou se setkáváme každý den, bydlím totiž kousek, ale stejně je to takový... táta je fakt fajn, ale ovlivňuje ho ona.

Výzkumník: Dělá mezi Vámi a nevlastním bráchou táta rozdíly?

Respondent: Občas si to rodiče neuvědomují, ale někdy jsme na rodinný oslavě a ten brácha je jasně číslo jedna, tak se vše točí kolem něj, protože se učí, má bakaláře a celkově je vidět, že on je to číslo jedna, to mě mrzí. Zase si říkám, že já jsem daleko víc do života použitelný, mám za sebou tolik nepříjemných věcí, který by spoustu lidí nezvládlo. Jsou to pravdu životní zkušenosti.

Výzkumník: Pociťujete nějaké dopady adopce?

Respondent: Někdy to člověka fakt zamrzí, ale jak říkám, od dětství jsem si prošel hodně etapami, takže co Vás nezabije, to Vás posílí (smích).

Výzkumník: Setkal jste se se šikanou kvůli tomu, že jste adoptovaný?

Respondent: Já jsem se tím zbytečně nechlubil, zbytečně jsem to radši neříkal.

Výzkumník: Ovlivňuje Vás adopce v každodenním životě?

Respondent: Ne, nemyslím si.

Výzkumník: Ovlivnila Vás adopce jako osobu?

Respondent: Určitě mě ovlivnila adopce celkově, protože bych nebyl určitě takhle přizpůsobivý a celkově v pohodě člověk. Můžu říct, že mě ovlivnila pozitivně.

Výzkumník: Zanechala ve Vás adopce nějaké pocity?

Respondent: Já jsem se s tím smířil, už vlastně od té doby, co jsem to zjistil.

Výzkumník: S těmi nevlastními sourozenci se setkáváte?

Respondent: Setkáváme ale, že by to bylo úplně takový, jako vlastní sourozence je neberu, necítím to tam, je mezi námi věkový rozdíl... ale, že by tam byl nějaký jako brácha, brácha, to se říct vůbec nedá, třeba můj bratranec, toho jako bráchu beru.

Výzkumník: Vybavíte si silný zážitek s adoptivní rodinou?

Respondent: Když jsem byl malej, tak jsem byl fakt často v nemocnici a táta mi tenkrát dovezl z Německa Tyranosauruse, já jsem si ho fakt přál a svítilo to, tak jsem z toho měl fakt radost.

Výzkumník: Super. Chcete ještě něco dodat k našemu rozhovoru?

Respondent: Co jsem chtěl, to jsem řekl, děkuju.

Výzkumník: Já také děkuju.